

**TOIMINTAKERTOMUS JA
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT
1.1.2003-31.12.2003**

Esipuhe

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) toiminta-ajatuksena on edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä toimia laadukkaiden ja tuloksellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi koko väestölle yhtäläisin perustein. Tässä tarkoituksessa se tuottaa ja välittää sosiaali- ja terveysalan tietoa ja osaamista päättäjille ja alan toimijoille. Stakes on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijakeskus, jonka ydintoimintoja ovat tutkimus, kehittäminen ja tietovarannot.

Toimintakertomuksessa Stakesin toiminnan tulokset kytketään sosiaali- ja terveysministeriön ja Stakesin tulossopimuksessa kirjattuihin tavoitteisiin. Toimintakertomuksen tiedot perustuvat Stakesin tulosalueiden ja valtion laitosten kertomuksiin yksikköjensä toiminnasta vuonna 2003 sekä Stakesin tiedostoihin ja rekistereihin. Kertomuksen ovat koonneet suunnittelupäällikkö Mikko Staff ja talouspäällikkö Tuula Vieru.

Kertomusvuosi oli laitoksen tuloksellisuuden kannalta hyvä ja asetetut tulostavoitteet toteutettiin pääsääntöisesti tavoitteiden mukaisesti tai ne ylittäen. Yksityiskohtaisuudessaan toimintakertomus osoittaa Stakesin täyttäneen sille sekä vuoden 2003 että aiemmissa tulossopimuksessa asetetut tavoitteet, josta lankeaakin kiitos koko Stakesin väelle.

Toimintakertomus on hyväksytty osana Stakesin tilinpäätöstä 31.3.2004 pidetyssä Stakesin johdoryhmän kokouksessa.

Helsingissä 31.3.2004

*Vappu Taipale
pääjohtaja*

Sisällys

1 Toimintakatsaus	1
1.1 Toiminnan lähtökohdat	1
1.2 Toimintaympäristö	2
1.3 Organisaatio ja ohjaustapa	2
1.4 Henkilöstö	6
Henkilöstön määrä ja rakenne	6
Virkavapaat ja poissaolot	8
Koulutustaso	8
Työterveyshuolto ja TYKY-toiminta	9
Henkilöstökoulutus	9
1.5 Toimitilat ja toimintavälineet	9
1.6 Stakesin alaiset valtion laitokset	10
2 Tuloksellisuuden kuvaus	11
2.1 Asiantuntijatehtävät	11
2.2 Stakesin tulostavoitteiden toteutuminen	13
2.2.1 Vaikuttavuus	14
2.2.2 Prosessit ja rakenteet	35
2.2.3 Uudistuminen ja henkilöstön työkyky	36
2.2.4 Resurssit ja talous	37
2.3 Aiempien vuosien tulossopimuksissa sovitut tehtävät ja jatkuva toiminta	39
Tulosalueet	39
Alkoholitutkimussäätiö	40
2.4 Maksullinen toiminta	41
Stakesin maksullinen toiminta	41
Stakesin alaiset valtion laitokset	43
2.5 Taloudellisuus ja kannattavuus	45
Stakesin rahoitusrakenne	45
Stakesin maksuton toiminta	46
Stakesin maksullisen toiminnan kannattavuus	48
Valtion mielisairaaloiden maksuton toiminta	51
Valtion mielisairaaloiden maksullinen toiminta	51
Valtion koulukotien toiminta	53
3 Tilinpäätös	56
3.1 Tilinpäätöslaskelmat	56
3.2 Tilinpäätöksen laskelmien tarkastelu	59
Tuotto- ja kululaskelma	59
Tase	59
Talousarvion toteumalaskelma	60
4 Sisäinen valvonta	74
5 Allekirjoitukset	75

1 Toimintakatsaus

1.1 Toiminnan lähtökohdat

Sosiaali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes on sosiaali- ja terveysministeriön alainen tulosohjattu yksikkö. Vuosi 2003 oli Stakesin yhdestoista toimintavuosi.

Stakesin toiminta-ajatuksena on edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä toimia laadukkaiden ja tuloksellisten sosiaali- ja terveystieteen palveluiden turvaamiseksi koko väestölle yhtäläisin perustein. Tässä tarkoituksessa se tuottaa ja välittää sosiaali- ja terveystieteen tietoa ja osaamista päättäjille ja alan toimijoille. Stakes on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijakeskus, jonka ydintoimintoja ovat tutkimus, kehittäminen ja tietovarannot.

Stakesin lakisääteiset tehtävät ovat:

- seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä
- tuottaa, hankkia ja välittää alan kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista
- ylläpitää alan virallisia ja muita tilastoja, tiedostoja ja rekistereitä
- harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- edistää ja toteuttaa alan koulutusta
- tehdä aloitteita ja esityksiä.

Stakesin toiminnan painopisteet ja toimintalinjat on määritelty Stakesin strategia-asiakirjassa 'Stakes uuden vuosituhat alussa' ja BSC-kortistossa. BSC-kortisto toimii strategisen ja tulosjohtamisen apuvälineenä käytännön johtamistyössä, ja sen mukaan Stakes suuntaa tutkimus- ja kehittämistyötä, tietotuotantoa sekä tiedonvälitystä tukemaan erityisesti seuraavia sosiaali- ja terveystieteen tavoitteita:

- Sosiaali- ja terveystieteen palvelut toimivat asiakaslähtöisesti ja saumattomasti.
- Sosiaali- ja terveystieteen ala käyttää toiminnan taloudellisuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta parantavia menetelmiä.
- Alueelliset ja sosiaaliset hyvinvointierot pysyvät hallinnassa.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa.
- Sosiaali- ja terveystieteen tieto-ohjaus toimii vuorovaikutteisesti ja tuloksellisesti.

Stakesin toimintaa ohjaavat myös valtioneuvoston hyväksymä sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma, sosiaali- ja terveysministeriön strategiat, sosiaaliturvan tutkimus- ja kehittämistoiminnan neuvottelukunnan tutkimuspoliittinen tavoiteohjelma sekä ministeriön ja Stakesin vuosittaiset tulossovitukset.

1.2 Toimintaympäristö

Stakesin toimintaympäristössä keskeisiä pidemmän aikavälin haasteita ovat mm. muuttuvan maailmantalouden ja muun globaalien kehityksen heijastusvaikutuksia suomalaiseen hyvinvointiin. EU-työvoiman vapaa liikkuvuus ja muu maahanmuutto vaikuttavat maan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseen ja sosiaali- ja terveysalan palvelutarpeisiin. Hyvinvoinnin ja terveyden alueellinen ja väestöryhmittäinen jakautuminen on entistä epätasaisempaa. Syrjäytymiskehityksen kannalta erityisiä huolen aiheita ovat lasten ja nuorten psykososiaalinen pahoinvointi sekä ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien korkeaksi jäänyt taso. Kansantalouden ja erityisesti kuntatalouden heilahtelut vaikeuttavat lakisääteisten peruspalvelujen järjestämistä. Maan väestön sisäinen muuttoliike horjuttaa palvelujen tasapuolista saatavuutta sekä alueellisesti että paikallisesti. Terveystieteiden teknologia tuottaa uusia laitteita, hoitomenetelmiä ja lääkkeitä, joilla kaikilla on taipumus lisätä terveydenhuollon kustannuksia. Informaatio- ja kommunikaatioteknologia uusine sovelluksineen kehittyvät voimakkaasti ja helpottaa mm. palvelujärjestelmien ja kansalaisten keskinäistä vuorovaikutusta. Työelämän ja työympäristöjen nopeat muutokset heijastuvat voimakkaasti myös sosiaali- ja terveysalalle, jonka työntekijöiden lähivuosien runsas eläköityminen ja työn rasittavuus johtavat työvoimapulaan, ellei ammatillisen henkilöstön saantia ryhdytä turvaamaan.

Kertomusvuonna Stakesin toimintakenttään ja tavoiteasetantaan vaikutti uuden hallituksen hallitusohjelma, jossa määriteltiin sosiaali- ja terveyspolitiikan tulevat linjaukset. Eniten Stakesin toimintaan tulevat vaikuttamaan kansallisen terveydenhuollon hankkeen ja sosiaalialan kansallisen kehittämissuunnitelman lisäksi alkoholiohjelma, työllisyysohjelma ja tietoyhteiskuntaohjelma sekä Tieto 2005 -hanke, joka järkeistää tilastointia, tutkimuslaitosten tiedonkeruuta ja tiedon käytettävyyttä. Erityisesti sosiaaliohjelma lisäsi ja tulee edelleen lisäämään Stakesin asiantunteisuuden kysyntää. Hallituskauden mittaiset tärkeimmät tavoitteet kirjattiin sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmaan (TATO). Aiempaa pitkäjänteisempi suunnittelumalli ulotettiin myös hallinnon tulosohjaukseen ja tulossopimuksissa siirryttiin nelivuotisiin sopimuksiin. Eurooppalaisella tasolla hyvinvointipolitiikkaan tulevat lähivuosina vaikuttamaan eurooppalainen kansanterveysohjelma ja Euroopan unionin kuudes puiteohjelma sekä Euroopan unionin laajeneminen. Vuoden aikana tiivistettiin entisestään Stakesin ja kuntien yhteistyötä. Uutta virettä alueellisen yhteistyön kehittämiseen antoi loppuvuodesta 2003 julkiseen keskusteluun nousut valtion toimintojen alueellistaminen.

1.3 Organisaatio ja ohjaustapa

Sosiaali- ja terveysministeriön Stakesiin kohdistaman tulosohjauksen välineenä on vuotuinen tulossopimus. Vuotta 2003 koskevista tulostavoitteista sovittiin tulossopimuksen valmisteluryhmän kokouksessa ja niitä tarkennettiin tulossopimuksen tarkistusneuvottelussa. Tulossopimus allekirjoitettiin 19.12.2002.

Stakesin organisaatio jakaantuu kolmelle toiminnan ja yhdelle hallinnon tulosalueelle sekä kahteen tulosityksikköön. Tulosalueet ovat Sosiaali- ja terveyspalvelut, Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, StakesTieto ja Hallintopalvelut. Ulkomaanavun yksikkö (Hedec) ja Alue- ja kunta- palvelut -yksikkö ovat erillisiä tulosityksiköitä.

Neuvottelukunta

Stakesilla on sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen neuvottelukunta, jonka tehtävänä on edistää ja kehittää sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja sen sidosryhmien välistä yhteistyötä. Stakesin ensimmäinen neuvottelukunta on asetettu toimikaudeksi 1.11.2000 – 31.1.2003.

Stakesin neuvottelukunta 1.11.2000 - 31.1.2003

- Maaherra Eino Siuruainen, Oulun lääninhallitus (puheenjohtaja)
- Johtaja Pekka Alanen, Suomen Kuntaliitto
- Hallitusneuvos Aino-Inkeri Hansson, sosiaali- ja terveysministeriö
- Professori Marja Jylhä, Tampereen yliopisto
- Sosiaalitoimenjohtaja Maija Kyttä, Turun kaupungin sosiaalikeskus
- Tutkimusprofessori Raija Kalimo, Työterveyslaitos
- Ylijohtaja Aslak Lindström, opetushallitus
- Tutkimusprofessori Jouko Lönnqvist, Kansanterveyslaitos
- Perusturvajohtaja Juha Metso, Espoon kaupunki
- Teknologia-asiantuntija Pentti Nummi, Teknologian kehittämiskeskus
- Johtaja Matti Pulkkinen, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
- Landskapsläkare Birger Ch. Sandell, Ålands landskapsstyrelse
- Pääjohtaja Vappu Taipale, Stakes
- Atk-suunnittelija Satu Kerppilä, Stakesin henkilöstön edustaja

Neuvottelukunta kokoontui kertomusvuonna yhden kerran. Uuden neuvottelukunnan asettamis- päätös tehdään vuonna 2004.

STAKESIN ORGANISAATIO 2004

Stakesin toimintaa johtaa pääjohtaja johtoryhmän tukemana. Stakesin sisäinen organisaatio määritellään pääjohtajan hyväksymässä työjärjestyksessä.

Johtoryhmä

Johtoryhmä käsittelee Stakesin tulostavoitteita ja resurssien jakoa koskevat sekä muut keskuksen toiminnan kannalta merkittävät asiat. Johtoryhmän tehtävänä on myös yhteensovittaa keskuksen toimintoja ja vastata sen kokonaisvaltaisesta kehittämisestä ja toimintojen koordinoimista sekä valmistella ja arvioida laajoja hankkeita. Johtoryhmä piti kertomusvuonna 43 kokousta ja 7 työkokousta.

Johtoryhmän kokoonpano 2003:

- pääjohtaja Vappu Taipale (puheenjohtaja)
- ylijohtaja Mauno Konttinen (varapuheenjohtaja)
- ylijohtaja Matti Heikkilä (vv. 16.10.2002 - 31.3.2003)
- ylijohtajan sijainen, erikoistutkija Mikko Kautto (vs. 16.10.2002 - 31.3.2003)
- johtaja Terhi Lönnfors
- johtaja Esko Hänninen
- tulosjohtaja Ali Arsalo
- tulosaluejohtaja Hannu Hämäläinen
- tulosaluejohtaja Sirpa Taskinen
- tulosaluejohtaja Juha Teperi

Johtoryhmän sihteerinä toimi suunnittelija Kirsi-Marja Lehtelä (- 21.4.2003) ja Milla Lehtimäki (21.4.2003 -).

Tulosalueet ja -yksiköt

Tulosalueet vastaavat Stakesin toiminnasta ja tulostavoitteiden toteutumisesta niille pääjohtajan ja tulosaluejohtajan välisissä tulossopimuksissa määritellyillä voimavaroilla. Stakesin tulosalueet /-yksiköt ja niiden tulosalue-/tulosjohtajat vuonna 2003 olivat:

- Sosiaali- ja terveystalvet
Tulosaluejohtaja Juha Teperi
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
Tulosaluejohtaja Sirpa Taskinen
- StakesTieto
Tulosaluejohtaja Hannu Hämäläinen
- Hallintopalvelut
Johtaja Terhi Lönnfors
- Ulkomaanavun yksikkö (Hedec)
Tulosjohtaja Ali Arsalo
- Alue- ja kuntapalvelut yksikkö (ALKU)
Johtaja Esko Hänninen

Alkoholitutkimussäätiö

Vuonna 1950 perustettu Alkoholitutkimussäätiö on vuodesta 1996 lähtien toiminut Stakesin yhteydessä. Säätiö edistää ja tukee sellaista tieteellistä tutkimusta, jonka kohteena on alkoholin käyttö yleensä, sekä alkoholi yksilön ja yhteiskunnan ongelmana. Alkoholitutkimussäätiö on hallinnollisesti itsenäinen. Säätiön ja Stakesin solmiman sopimuksen mukaan Stakes luovuttaa säätiön tutkimusjohtajan ja Stakesin tiloissa työskentelemään hyväksytyjen sopimustutkijoiden käyttöön tarpeelliset työtilat, työvälineet ja hallintopalvelut. Alkoholi- ja huumetutkimusryhmä tarjoaa säätiön tutkimusjohtajalle sihteeriapua. Kertomusvuonna Stakesin tiloissa työskenteli säätiön tutkimusjohtaja ja neljä sopimustutkijaa.

1.4 Henkilöstö

Stakesin keskeinen voimavara on strategisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin sitoutunut henkilöstö, joka voi hyvin ja kokee työnsä mielekkäänä. Stakesin henkilöstövisiona on toimia tulevaisuuden tekijänä ja alan kansallisen ja kansainvälisen osaamisen kärjessä. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitsemme korkeatasoista osaamista ja ennen kaikkea osaajia, joiden työstä syntyy jatkuvasti uusiutuvaa, yhteistä pääomaa.

Kertomusvuoden aikana keskeisiä henkilöstöstrategisia haasteita olivat palkkausjärjestelmän uudistamisen jatkaminen sekä osaamisen johtaminen -hanke. Muita henkilöstön kehittämiseen liittyviä hankkeita olivat mm. henkilöstötutkimuksen tuloksiin pohjautuvien kehittämistoimenpiteiden määrittely, etätöohjeiden laadinta sekä Näin Stakes toimii -opasvihkosen julkaisu.

Henkilöstön määrä ja rakenne

Kertomusvuoden aikana tehtyjen henkilötyövuosien määrä kasvoi noin 4 %, mikä johtui ulkopuolisella rahoituksella palkatun henkilöstön lisääntymisestä. Budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä pysyi ennallaan.

Keskimääräinen henkilötyövuosimäärä palkkausperusteen mukaan vuosina 2000–2003.

	2000		2001		2002		2003	
	Htv	%	Htv	%	Htv	%	Htv	%
Stakesin budjettirahoitus	317	82,3	334	83,1	321	76,6	322	73,7
Ulkopuolinen rahoitus	46	12,0	45	11,2	75	17,9	91	20,8
Ulkomaanavun yksikkö	19	4,9	22	5,5	22	5,3	22	5,0
<i>Yhteensä</i>	382		401		418		435	
Työllistämismääräraha	3	0,8	1	0,2	1	0,2	2	0,5
Kaikki yhteensä	385	100,0	402	100,0	419	100,0	437	100,0

Kertomusvuoden lopussa Stakesissa oli 501 voimassaolevaa palvelussuhdetta. 29 henkilöä oli palkattomalla virkavapaalla, joten palveluksessa oli 472 henkilöä. Lukuun sisältyvät osa-aikaiset työntekijät, työllistämistuella palkatut henkilöt ja korkeakouluharjoittelijat. Vakituksia palvelussuhteita oli 273 (58 %) ja määräaikaisia 199 (42 %). Vakituisten ja määräaikaisten palvelussuhteiden välisessä suhteessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Sekä vakituisten että määräaikaisen henkilöstön lukumäärä on kuitenkin kasvanut.

Palvelussuhteet keston mukaan vuoden viimeisenä päivänä 2000–2003.

Palvelussuhde	2000		2001		2002		2003	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Vakituiset	261	63	258	59	264	58	273	58
Määräaikaiset	154	37	176	41	188	41	197	42
Työllistetyt	0	0	1	0	3	1	2	0
Yhteensä	415	100	435	100	455	100	472	100

Kokoaikainen ja osa-aikainen henkilöstö vuoden viimeisenä päivänä 2000–2003.

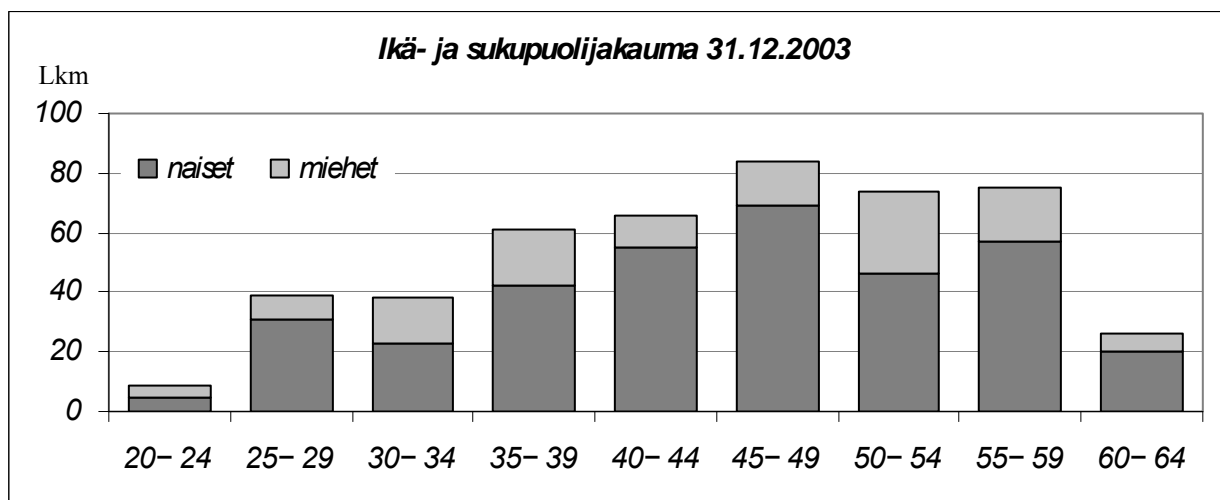
	2000		2001		2002		2003	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Kokoaikaiset	374	90	381	88	382	84	396	84
Osa-aikaiset	41	10	54	12	73	16	76	16
Yhteensä	415	100	435	100	455	100	472	100

Virkasuhteiden osuus palvelussuhteista oli kertomusvuoden lopussa 38 % (180) ja työsopimus-suhteisten 62 % (292). Uusiin palvelussuhteisiin tuleva henkilöstö on rekrytoitu pääasiassa työsopimussuhteeseen.

Palvelussuhteet laadun mukaan vuoden viimeisenä päivänä 2000–2003.

	2000		2001		2002		2003	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Työsopimussuhteiset	219	53	246	57	276	61	292	62
Virkasuhteiset	196	47	189	43	179	39	180	38
Yhteensä	415	100	435	100	455	100	472	100

Stakesin koko henkilöstön keski-ikä oli 44,9 ja vakituisten työntekijöiden 49,4 vuotta. Koko henkilöstön sekä vakituisten työntekijöiden keski-ikä pysyi edellisen vuoden tasolla.

Työterveyshuolto ja TYKY-toiminta

Yhteistyössä Medivire Työterveyspalvelut Oy:n kanssa toteutettiin työterveyshuollon ja työsuojelun hankkeita. Työkykyä ylläpidettiin panostamalla edelleen ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon mm. ikäryhmä- ja ergonomiatarkastuksin. Varhaiskuntoutuksena järjestettiin viisipäiväinen Kuntoremonttikurssi 10 hengelle.

Stakes tuki henkilökunnan vapaa-ajan liikuntaa tarjoamalla tuettuja uimalippuja Urheiluhallit Oy:n uimahalleihin. Henkilökunnan virkistystoimikunta järjesti lisäksi erilaisia urheilu- ja kulttuuritapahtumia sekä vuosittaiset pikkujoulujuhlat ja vastasi Stakesin oman kuntasalin ylläpidosta.

Henkilöstökoulutus

Stakesin henkilöstökoulutusta on hankittu sekä ulkopuolisilta kouluttajilta että järjestetty itse. Stakes on myös rohkaissut työntekijöitä osallistumaan omaehtoiseen ulkopuoliseen koulutukseen. Stakesin keskitettyä henkilöstökoulutusta on järjestetty johtoryhmän hyväksymän suunnitelman mukaan. Koulutukseen käytettiin vuonna 2003 yhteensä 225 450 euroa, mikä tekee 516 euroa henkilötyövuotta kohden.

1.5 Toimitilat ja toimintavälineet

Stakes toimii Senaatti-kiinteistöjen omistamassa kiinteistössä Lintulahdenkuja 4:ssä. Tilat sijoituvat pääosin uudisrakennukseen 10 656 htm², lisäksi Stakesilla on käytössä viereisestä saneerausosasta toimitiloja 2 922 htm². Stakesin päätearkisto (434 m²) ja talousyksikön erillisarkisto (130 m²) sijaitsevat Haapaniemenkatu 4:ssä. Stakes luopui Haapaniemenkadun talousyksikön erillisarkistosta marraskuussa, koska Lintulahdenkuja 4:n kellarista vapautui arkistotila 140 htm². Vuoden lopussa Stakesilla oli käytössä toimitiloja arkistotilat mukaan lukien yhteensä 14 152 htm².

Toimitilojen viimeistely ja varustelu saatiin päätökseen vuoden 2003 aikana. Tietotekniikkahankintoihin käytettiin vuonna 2003 yhteensä 0,7 milj. €. Stakesin tietotekniikka-arkkitehtuuri toimitiloissa perustuu lähiverkkoon, jossa oli vuoden 2003 lopulla noin 500 työasemaa. Näistä verkossa olevista työasemista oli kannettavia 100. Tietotekniikkahankintojen määrään vaikutti XP-käyttöjärjestelmään siirtyminen ja vuoden lopussa käytössä olevista koneista 75 % oli XP-koneita.

1.6 Stakesin alaiset valtion laitokset

Stakesin alaisuudessa on kaksi valtion mielisairaala ja kuusi koulukotia, jotka solmivat tulosopimuksen Stakesin kanssa. Stakesin alaisten laitosten lukumäärässä tai rakenteessa ei tapahtunut muutoksia toimintavuonna.

Stakesin alaiset laitokset vuonna 2003		
Laitos	Paikkakunta	Laitoksen johtaja
Mielisairaalat		
Niuvanniemen sairaala	Kuopio	Eila Tiihonen
Vanhan Vaasan sairaala	Vaasa	Markku Eronen
Koulukodit		
Harvialan koulukoti	Harviala	Kari Oinonen
Kasvun yhteisöt	Mikkeli	Heikki Soinen
Lagmansgårdenin koulukoti	Bennäs	Carl Strömberg
Limingan koulutuskeskus	Liminka	Manu Kitinoja vv. Terttu Ollanketo vs.
Sippolan koulukoti	Sippola	Matti Salminen Kari Ranttilä vt.
Vuorelan koulukoti	Nummela	Kurt Kyllöinen

Valtion mielisairaaloiden toiminnan tarkoituksena on tuottaa oikeuspsykiatrian erikoisalan palveluja koko maata varten. Sairaaloissa hoidetaan kriminaalipotilaita sekä erityisen vaarallisia ja/tai vaikeahoitoisia psykiatrisia potilaita ja suoritetaan mielentilatutkimuksia. Tämän lisäksi Niuvanniemen sairaala toimii Kuopion yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana, jonka tarkoituksena on huolehtia oikeuspsykiatrian suppean erikoisalan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä tehdä alan tieteellistä tutkimustyötä. Valtion mielisairaaloiden yhteenlaskettu vahvistettu paikkaluku vuoden 2003 lopussa oli 431 ja yhteenlaskettu henkilöstömäärä henkilötyövuosina 728.

Valtion koulukoteja on kuusi, ja niissä oli vuonna 2003 kaikkiaan 172 oppilaspaikkaa perheko-
tipaikat mukaan lukien. Koulukodeissa annetaan kasvatusta, hoitoa ja peruskouluopetusta tai ammatillista koulutusta sellaisille lastensuojelulain perusteella sosiaalilautakunnan huostaan otetuille lapsille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti kasvattaa ja hoitaa perhehoidossa, lastenkodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa ja jotka eivät sairautensa tai vammaisuutensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. (A valtion koulukodeista (796/78 2.). Koulukodeissa voidaan järjestää myös lastensuojelulain mukaista avohuoltoa ja jälkihuoltoa sekä mielenterveyslaissa (1116/90) tarkoitettuja mielenterveyspalveluja lukuunottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa (A valtion koulukodeista, 2.). Koulukodit on tarkoitettu esimurrosikäisille ja murrosikäisille lapsille. Alle 12-vuotiaan lapsen saa sijoittaa koulukotiin tai muuhun siihen rinnastettavaan yksityiseen lastensuojelulaitokseen vain yhdessä hänen vanhempansa, huoltajan tai sen henkilön kanssa, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on (LsL 22.).

2 Tuloksellisuuden kuvaus

2.1 Asiantuntijatehtävät

Stakesin asiantuntijoilla on vuosittain STM:n työryhmissä puheenjohtajuuksia, jäsenyyksiä ja sihteeritehtäviä noin 200 kappaletta. Lisäksi Stakesin asiantuntijat palvelevat runsaasti myös muuta valtionhallintoa (eri ministeriöitä, neuvottelukuntia, työryhmiä) vastaavanlaisissa tehtävissä, joita vuosittain on runsas 100. Muulle valtionhallinnolle annetaan myös konsultointipalveluja maksullisena toimintana. Lisäksi Stakesin henkilökuntaa kuullaan asiantuntijana STM:n toiminnassa, muussa valtionhallinnossa ja Eduskunnassa. Stakes antaa vuosittain 50-70 lausuntoa, joista suuri osa on STM:n pyytämiä, mutta myös muun keskushallinnon osuus on merkittävä.

Asiantuntemuksen käyttöä vuosina 1995-2003 kuvaavat seuraavat luvut, jotka perustuvat henkilöstön suoriterekisteriin tekemiin ilmoituksiin. Stakesin uudistettu suoriteluokitus otettiin käyttöön vuoden 2001 alussa, jonka vuoksi aiempien vuosien suoritiedot eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia.

Osallistuminen kansalliseen sosiaali- ja terveystalitiikkaan									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Toiminta STM:n asettamissa työryhmissä ym.									
- Puheenjohtajuus	7	8	8	9	4	10	11	15	13
- Jäsenyys	65	65	110	104	78	101	105	138	111
- Sihteerisyys	14	12	20	26	22	14	25	21	20
- Asiantuntijana kuuleminen	44	46	19	35	38	41	29	31	37
Toiminta muun valtiohallinnon asettamissa työryhmissä ym.									
- Puheenjohtajuus	5	6	7	8	4	10	8	7	8
- Jäsenyys	63	67	85	86	97	102	100	115	98
- Sihteerisyys	3	2	2	2	2	4	8	1	2
- Konsultointiprojektit	14	17	15	11	3	6	-	-	-
- Konsultointi (päiviä)	59	9	32	82	4	41	23	13	12
Kuultavana eduskunnassa	17	24	12	16	24	23	20	28	20

Osallistuminen kunnalliseen sosiaali- ja terveystalitiikkaan									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Konsultointiprojektit kunnille ja kuntayhtymille	47	15	48	28	30	58	-	-	-
Konsultointi kunnille ja kuntayhtymille (päiviä)	41	34	187	100	61	66	343	390	322
Asiantuntija ja projektiryhmätapaamiset	78	39	60	57	47	39	103	247	189
Projekteihin ja tilastoihin liitetyvä koulutus									
- Päiviä	44	61	74	44	24	41	133	157	137
- Osallistujia	831	2 816	3 940	1 024	510	1 264	984	3 324	3 727

Stakesin henkilöstön kotimaiset ja kansainväliset asiantuntijatehtävät

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Toiminta komiteoissa, toimikunnissa, työryhmissä ja projekteissa (puheenjohtajuudet, jäsenyydet lkm)										
<i>Kansainväliset</i>	79	117	145	171	153	153	218	125	140	126
<i>Kotimaiset</i>	325	436	484	587	592	509	652	614	736	678
Toiminta seminaareissa ja asiantuntijakokouksissa (valmistelu, toimihenk. toimiminen, esiintymiset lkm)										
<i>Kansainväliset</i>	1	527	628	866	754	766	1 006	671	558	535
<i>Kotimaiset</i>	811	916	890	1 080	1 243	1 001	1 170	1 663	1 673	1 731

Stakesin henkilöstön muut asiantuntijatehtävät

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Akateemiset asiantuntijatehtävät										
Vastaväitökset, esitarkastukset, tarkastukset	41	25	27	48	41	31	37	20	24	20
Opinnäytteitä ohjauksessa (opinnäyte hyv.)	29	13	17	12	15	19	23	10	18	16
Refereelausunnot	85	71	89	97	113	121	301	139	126	253
Muut akat. toimeksiannot ¹	218	263	240	119	295	132	130	239	432	537
Muut asiantuntijana kuulemiset ²	637	679	618	769	991	816	1 064	963	1116	870

¹ Sis. mm. lausunnot professorin ja dosentin pätevydestä sekä tieteellisten tutkimussuunnitelmien arvioinnit.

² Sisältää mm. Stakesin henkilöstön esiintymisen tiedotusvälineissä

Stakes ylläpitää rekisteriä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoista, jotka ovat STM-konsernin organisaatioiden käytettävissä mm. asiantuntijalausunnon antajina. Vuonna 2003 rekisterissä oli 27 asiantuntijaa.

Vuosina 1994-2003 Stakesin henkilöstön julkaisutoimintaa kuvaavat julkaisurekisteristä poimitut luvut olivat seuraavat.

Henkilöstön julkaisut	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Kirjat	68	104	84	139	129	143	125	144	124	161
Toimitetut teokset	38	24	22	44	41	36	31	30	29	20
Artikkelit toimitetuissa teoksissa	102	91	110	210	192	143	130	69	126	67
Artikkelit tieteellisissä julkaisusarjoissa	85	117	149	183	172	175	150	128	116	152
Artikkelit ammatillisissa lehdissä	181	175	223	237	256	273	189	141	138	148
Artikkelit muissa lehdissä	19	36	28	18	31	61	29	37	37	19
Muu julkaistu kirjallinen toiminta	23	95	76	78	138	117	79	66	55	102
Kokousesitelmät, abstraktit ja posterit kokousjulkaisuissa	-	214	207	255	253	289	183	165	104	72
Elektroniset julkaisut	-	-	9	18	29	33	25	12	3	7

2.2 Stakesin tulostavoitteiden toteutuminen

Stakesin tulostavoitteet vuodelle 2003 määriteltiin STM:n kanssa solmitussa tulossopimuksessa sekä valtion talousarviossa (luvun 33.02 perustelut). Stakesin alaisten laitosten tulostavoitteet määriteltiin tulossopimuksissa, jotka mielisairaalat ja koulukodit ovat tehneet Stakesin kanssa. Stakesin vuoden 2003 tulossopimukseen on kirjattu yksilöityinä tulostavoitteina vain ministeriön kannalta keskeiset tavoitteet pyrkimättä sopimusvuoden koko toiminnan kattamiseen.

Seuraavassa taulukossa on arvioitu Stakesin budjettirahoituksen kohdentumista ministeriön kriittisten menestystekijöiden toteuttamiseen vuonna 2003.

Käytetty budjettirahoitus (1 000 €)	
Yleistavoite	Toteutunut
Terveysten ja toimintakyvyn edistäminen	1 840
Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva	5 960
Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito	3 900
Työelämän vetovoiman lisääminen	690
Erittelemätön*	1 270
Summa	13 660
Tukitoiminnot (hallinto-, atk-, vuokra- ym. menot)	8 349
YHTEENSÄ	22 009
* Sisältää mm. toiminnan joka tukee useampaa menestystekijää sekä Alkoholitukimussäätiön.	

Käytetyn budjettirahoituksen jako kriittisille menestystekijöille perustuu arvioon ja on suuntaantava.

Toimintavuoden tulokset on esitetty tässä tulossopimuksen rakenteen mukaisesti. Pidemmän aikavälin tulostavoitteet on numeroitu ja erotettu muusta tekstistä kursivoinnilla. Niiden alla on esitetty kertomusvuoden tulokset, jotka pääasiassa kuvaavat vuodelle 2003 asetettujen tulostavoitteiden toteutumista. Pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumisesta ja toiminnan vaikuttavuudesta on tulossopimuksessa sovitun mukaisesti tarkoitus raportoida 31.5.2007 mennessä valmistuvassa Stakesin toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta koskevassa itsearviointiraportissa. Jaksoon 2.4 on koottu yhteenveto Stakesin maksullisen toiminnan sekä Stakesin alaisten koulukotien ja mielisairaaloiden tuloksista.

2.2.1 Vaikuttavuus

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja paikallisten hyvinvointistrategioiden vahvistaminen

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Terveyden edistämisen rakenteita on kehitetty ja johtamiskäytäntöjä on selvitetty.*
2. *Kunnat käyttävät hyvinvointipoliittisten ohjelmien seuraamiseksi ja arvioimiseksi kehitettyjä menetelmiä ja hyvinvointi-indikaattoreita.*
3. *Terveyden edistämisen laatusuosituksat ovat käytössä.*

Tulokset 2003

Stakes kehitti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kymmenen hyvinvoinnin ikä- ja sukupuolispesifiä indikaattoria. Indikaattorien hyödyntäminen viivästyti teknisen ratkaisun keskeneräisyyden vuoksi. (ST)

Yhteistyössä lääninhallitusten ja ammattikorkeakoulujen kanssa tehty kuntaselvitys terveyden edistämisen rakenteista ja johtamisesta valmistui. Raportti julkaistiin Aiheita -sarjassa (21/2003). (HV 406903)

Johtamisrakenteiden kehittämiskokeilu (TEJO) käynnistyi kuudessa kunnassa ja yhdessä seutukunnassa. Kaksipäiväisiä työkokouksia järjestettiin neljä, 'Terve Kunta' -verkostossa kaksi ja 'Hyvinvointi koulussa' -hankkeessa kaksi. 'Hyvinvointi koulu-yhteisössä' (HVK) -kehittämishankkeen loppuraportti ilmestyi Aiheita -sarjassa. (25/2003). 'Hyvinvointikertomus' -hankkeen loppuraportin käsikirjoitus valmistui. (HV)

Kouluterveyskysely toteutettiin Länsi-Suomessa ja Oulun läänissä yhteistyössä Jyväskylän yliopiston, lääninhallitusten ja kuntien kanssa. Aineisto raportoitiin tavoitteen mukaisesti kunnille ja kouluille sekä nettinuoritetokannassa (131 perusraporttia ja kuusi muuta julkaisua). 'Nuorten hyvinvointikartasto' ja 'Nuorten hyvinvointi Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä' julkaistiin Aiheita -sarjassa (17/2003, 7/2003). (HV 406901)

'Terve Kunta' ja 'Kouluterveys' -päivät järjestettiin suunnitellusti. 'Terve Kunta' -päivillä oli osallistujia 550 (Aiheita 2/2003) ja 'Kouluterveys' -päivillä 760 (Kouluterveys 2002 tiedotuslehti). (HV 406903, 406901)

Terveyden edistämisen laatusuosituksen ja sen toimeenpanon valmistelu käynnistyi asiantuntijakokouksilla, joista julkaistiin artikkeli Terveydenhoitaja -lehdessä (6/2003). (HV 406305)

Valtakunnallinen koordinaatiohanke, joka tukee ja seuraa 'Terveys 2015' -ohjelman toteutumista kunnissa, käynnistettiin tavoitteen mukaisesti. Yhteistyössä virtuaaliammattikorkeakoulun kanssa valmistui terveyden edistämisen verkko-opintokokonaisuus (10 ov), jota testattiin 'Terve Kunta' -verkoston kunnissa. (HV 406903)

Kansallinen toimintasuunnitelma laadinta seksuaaliterveyden edistämisestä siirrettiin vuodelle 2004. Hankkeessa tehtiin tilannekatsaus seksuaaliterveydestä ja sen edistämisen ongelmakohdista STM:n ja OPH:n hallinnonaloilla. Stakes verkotti seksuaaliterveyden edistämisen virtuaaliopetuskokonaisuudessa eri toimijoita. 'Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen' ja 'Lapset ja kaupallinen seksi' -hankkeista järjestettiin valtakunnalliset asiantuntijaseminaarit ja molemmista laadittiin julkaisukäsikirjoitukset. (HV 406304)

Koulutapaturmien esiintyvyyttä pilottikouluissa seurattiin ja koulujen ensiapuvalmiutta arvioitiin rakentamalla koulutapaturmia seuraava nettikysely. Pilottikoulujen tapaturmista raportoitiin kouluille (Dialogi 8/2003). Järjestettiin työkokouksia sekä koulutapaturmista että koti- ja vapaa-ajan tapaturmista. (HV 406902)

Terveysvaikutusten arvioimiseksi 'Terveys 2015' tavoitteiden mukaisesti käynnistettiin kuusi pilottihanketta yhteistyössä 'Terve-kunta' -verkoston kanssa (Kerava, Turku, Jyväskylä, Kajaani, Itä-Häme ja Oulunkaari). Keravan ja Turun hankkeet valmistuivat ja ne raportoitiin. Asiasta julkaistiin useita artikkeleita (Dialogi 1/2003, Impakti-lehti 2/2003, Yhdyskuntasuunnittelu 40/2003, Sosiaaliturva 18/2003, Hallinnon tutkimus 4/2003). 'Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi' -käsikirja julkaistiin Aiheita -sarjassa (8/2003). Hankkeeseen liittyviä koulutuspäiviä järjestettiin kolme. (HV 409301)

'Finnish Business & Society' -verkostossa yritykset (vuoden 2003 lopussa 50 jäsenyritystä) kehittivät vastuullisia menettelytapoja ja työvälineitä yhdessä julkisen sektorin ja järjestöjen kanssa. Syksyllä 2003 Finnish Business & Society ry ja Stakes solmivat verkostosopimuksen, joka on voimassa vuoteen 2006. Finnish Business & Society järjesti syksyllä kolmannen konferenssin yhteiskuntavastuusta. Tapahtuma vakiinnutti asemansa yhteiskuntavastuun vuosittaisena päätapahtumana Suomessa. (ALKU)

Lapsuuden ja vanhemmuuden tukeminen

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Varhaiskasvatuksen saatavuus ja laatu ovat parantuneet.*
2. *On kehitetty malleja työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi. Kunnat soveltavat varhaisen puuttumisen menetelmiä ja lastensuojelun uusia käytäntöjä.*
3. *Varhaiskasvatuksen laadun ja vaikuttavuuden seuranta ja arviointi on järjestetty.*

Tulokset 2003

Varhaiskasvatuksen suunnitelma valmistui ja se toimitettiin kunnille. Suunnitelman implementoinnin tukea kunnille valmisteltiin. Suunnitelma käännettiin ruotsiksi ja se julkaistaan sähköisenä keväällä 2004. (PV)

'Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen' -hankkeen uusi vaihe käynnistyi kasvatuskumppanuushankkeena. Perustettiin asiantuntijaryhmä sekä solmittiin yhteydet pilottikuntiin (Helsinki, Kirkkonummi, Siilinjärvi, Janakkala, Hattula, Kalvola ja Renko) sekä Pikassos ja Etelä-Suomen osaamiskeskuksiin. 'Kasvatuskumppanuus' -koulutusoppaan ensimmäinen luonnos valmistui. Järjestettiin kuuden päivän mittainen kouluttajakoulutus sekä seminaari pilottikuntien työntekijöille. (HV, PV)

'Toimiva perhe' -hankkeen toimintamallin maastouttamiseksi käytäntöön järjestettiin koulutusta eri puolilla Suomea ja sitä toteutettiin terveydenhuollossa. (PV)

Suomen Akatemian Syreeniohjelman osaprojekti 'Ilmaisutaidot syrjäytymisen ehkäisyssä' saatiin päätökseen yhteistyössä Taideteollisen Korkeakoulun kanssa. Projektista julkaistiin kirja. Taide- ja kulttuurilähtöisistä kehitysmenetelmistä pidettiin 19 esitelmää tai puheenvuoroa. (HV 405308)

STM:n tilaaman tutkimuksen osaraportti perhevapaiden käytön suhteesta naisen asemaan työelämässä ja miesten asemaan perheessä valmistui ja tuloksia raportoitiin YP-lehdessä (3/2003) sekä kahdessa tieteellisessä konferenssissa. Osallistuttiin pohjoismaiseen kirjahankeeseen 'Challenging the Passion for Equality? Family Policies and Social Divisions in Scandinavia'. (HV 405307)

Äitiyshuollon/perhesuunnittelun asiantuntijatyöryhmän perustamista valmisteltiin, mutta sen asettaminen siirtyi vuodelle 2004. Työryhmä asetetaan Stakesin johtoryhmäkäsittelyn jälkeen keväällä 2004. (PV)

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi kehitettiin malleja, joista työpaikoilla toteutettava kehittämistyö vietiin loppuun suunnitelman mukaisesti. Yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa järjestettiin seminaari 'Olenko hyvä ihmisten johtaja?'. Tieteellisiin julkaisuihin kirjoitettiin kolme artikkelia ja tieteellisissä kongresseissa pidettiin kymmenen esitelmää. Osallistuttiin Pohjoismaisen ministerineuvoston Hyvinvointitutkimusohjelman hankkeeseen 'Welfare, Masculinity and Social Innovation'. (HV 405304)

Läheisneuvonpidon ja varhaisen puuttumisen työkäytäntöjä levittämiseksi kuntiin käynnistettiin pohjoismaisen läheisneuvonpitokongressin valmistelu, joka järjestetään Suomessa elokuussa 2004. Ylläpidettiin sähköpostilistaa, jonka kautta seurattiin ja tuettiin menetelmän laajentumista. Julkaistiin raportit Stakesin Aiheita -sarjassa ja Social- och kommunalhögskolanin Meddelanden -sarjassa, sekä artikkeli kansainvälisessä lehdessä. Läheisneuvonpidosta pidettiin kolme esitelmää kansainvälisissä kongresseissa sekä käytiin pohjoismaista yhteisneuvottelua. (HV 408303, 405309)

'Varhaisen puuttuminen' -hankkeen (Varpu) Kainuussa ja Länsi-Uudellamaalla toteutetut verkostokonsulttitoiminnan kehittämishankkeet saatiin päätökseen. 'Varpu' -toimintaa levitettiin koko maahan käynnistämällä uusien kuntien kanssa verkostokonsulttien ja puheeksioton kouluttajakoulutus sekä järjestämällä STM:n kanssa kaksi 'Varpu' -seminaaria. Lisäksi laadittiin kolme opasluonnosta, joista kaksi oli em. koulutuksissa koekäytössä. Puheeksiottokoulutusta järjestettiin yhdeksällä paikkakunnalla ja verkostokonsulttikoulutusta viidellä paikkakunnalla. (HV)

Lastensuojelun seurantaa ja arviointia toteutettiin 'Verkostoituvat erityispalvelut sosiaalihuollossa' -hankkeen asiamiestehtävänä. Hankkeen kotisivut valmistuivat ja nettijulkaisu VEPin juhlaseminaarista julkaistiin. Lastensuojelun tutkimuksen ja tiedontuotannon kysymyksistä julkaistiin kaksi artikkelia. Lastensuojeluasioissa konsulttoitiin, annettiin asiantuntija-apua sekä haastatteluja tai asiantuntemusta median käyttöön. Lasten ja lapsiperheiden asemasta pidettiin 30 esitelmää tai puheenvuoroa ja annettiin haastatteluja eri tiedotusvälineille. (HV 405301, 405305).

Itsenäistä suoriutumista edistävät toimintaympäristöt, palvelut ja teknologia

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Ikääntyvien ja vammaisten ihmisten toimintaedellytykset tietoyhteiskunnassa ovat parantuneet kun sekä yksityinen että julkinen sektori ovat omaksuneet saavutettavuuden ja syrjimättömyyden periaatteet osaksi toimintapolitiikkaansa osana pyrkimystä sosiaalisesti kestäviin toimintatapoihin.*
2. *Julkisen hallinnon e-palvelut ovat esteettömiä.*
3. *Design-for-all (DfA) -suunnitteluperiaatteet ovat vakiintuneet julkisen sektorin toimintaan. DfA -periaatteet on sisällytetty suunnittelukoulutuksen osaksi.*
4. *Vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia itsenäiseen elämään on parannettu alueellista yhteistyötä ja palveluja kehittämällä.*

Tulokset 2003

Tavoitteen mukaisesti Stakes toimi Suomen edustajana 'eEurope' -toimenpideohjelman 'eAccessibility' -asiantuntijaryhmässä. Stakes koordinoi myös Suomen 'Design for All' -verkoston toimintaa. Suomen 'DfA' -verkostoon kuului vuoden 2003 lopussa jo 24 jäsenorganisaatiota. Suomen verkosto on 'eEurope 2002' -toimenpideohjelman mukaisesti perustetuista kansallisista verkostoista laajin ja monialaisin. Vuoden 2003 aikana käynnistettiin neljä verkoston yhteistä 'DfA' -projektia. Kansallista verkkoporttaalia, <http://www.stakes.fi/DfA-Suomi/>, kehitettiin yhteistyössä jäsenorganisaatioiden kanssa. (PV)

Stakes tuki ministeriöitä kestävän kehityksen sosiaalista ulottuvuutta koskevissa tehtävissä ministeriön toimeksiantojen mukaisesti antamalla asiantuntija-apua. (PV)

Vammaisten ihmisten itsenäistä suoriutumista tukevien erityispalvelujen uudelleen organisointia kehitettiin vuonna 2003 valtakunnallisena yhteistyönä. Stakes koordinoi 'VETURI' -hanketta, jossa kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelujen järjestämisen ja tuottamisen aluepohjaisia ratkaisuja edistettiin 12 aluehankkeessa. Stakes tuki aluehankkeiden verkostoitumista osallistumalla niiden kehittämispäiviin ja -seminaareihin, uudistamalla hankkeen www-sivujen sisältöjä ja yhteyksiä laajempiin toimintaympäristöihin. Stakes tuotti hankkeen kahden ensimmäisen seuranta-kierroksen väliraportit 'Tulkkipalvelujen alueellisten ja seudullisten yhteistyömallien lupaus I-II', jotka on julkaistu verkkosivuilla. Kolmas seurantakierros, jonka tulokset julkistetaan vuonna 2004, toteutettiin kertomusvuonna. (PV)

Valtakunnallisen 'Palveluseteli' -kehittämishankkeen jatkotoimien eteenpäin vienti ei edellyttänyt Stakesin tukea. Stakes valmistautui tuen antamiseen, mutta ministeriö ei tarkentanut toimeksiantoa. (PV)

Stakes osallistui sosiaalisen yrityksen toimintamallin määrittelyyn ja koordinoi EU:n 'Equal' -ohjelmaan hyväksytyä kierrätystoimialan sosiaalisia yrityksiä kehittävää kansainvälistä 'Elware' -hanketta. Hankkeen asiantuntijat olivat kahteen otteeseen kuultavan Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnassa sosiaalisen yrityksen lainsäädännön valmisteluun liittyen. Vuoden aikana perustettiin uusi sosiaalinen yritys Kemijärvelle, Elwira Oy. Sosiaalisten yritysten teematyön puitteissa osallistuttiin kaksi kertaa kutsuttuna asiantuntijana Euroopan komission järjestämiin tilaisuuksiin. (AL-KU)

Mielenterveystyö

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Mielenterveyspalvelujen saatavuus ja laatu ovat parantuneet mielenterveystyön seudullisten yhteistyömallien käyttöönoton seurauksena.*
2. *Laaja-alainen mielenterveystyöhanke on meneillään ja seudullista yhteistyötä eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden välillä kehitetään. Hanke kattaa myös mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän mielenterveystyön.*
3. *Mielenterveystyön laatusuosituksia hyödynnetään.*
4. *Stakes, Kansanterveyslaitos, Työterveyslaitos kehittävät yhdessä kansainvälisen mielenterveysyksikön, joka avustaa kansallisia ja kansainvälisiä projekteja.*

Tulokset 2003

Kertomusvuodelle asetetun tavoitteen mukaisesti mielenterveyspalvelujen laatusuositusten käytäntöön juurruttamisen pilottihankkeet saatettiin loppuun. Pohjois-Karjalassa ja Pirkanmaalla toteutettiin yhteistyössä lääninhallitusten ja sovittujen kuntien kanssa 'Mielenterveystyön kehittäminen laatusuosituksen avulla' -hanke. Hankkeessa kehitettiin menetelmä hyödyntää laatusuositusta alueellisessa suunnittelussa ohjatun monialaisen yhteisen työskentelyn avulla. Hankkeessa valmistettiin kunnille ja kahdelle alueelle mielenterveystyön kokonaissuunnitelmat. Menetelmä ja työprosessi raportoidaan valmisteilla olevassa mielenterveystyön suunnitteluoppaassa. (PV)

Kunnissa tehtävää ehkäisevää mielenterveys- ja kriisityötä sekä itsemurhien ehkäisyä koskevan tutkimusaineiston analyysi jatkui. Teemakohtaiset raportit julkaistaan kevätkaudella 2004. (PV)

Uuden mielenterveystyön seudullisen kehittämishankkeen suunnitelma valmistui, mutta hankkeen käynnistyminen siirtyi vuodelle 2004. Hanke toteutetaan alkuperäistä suunnitelmaa suppeampana terveyden edistämisen määrärahoilla. (PV)

Yhteistyössä STM:n kanssa toteutettavat kansainväliset mielenterveyshankkeet jatkuivat suunnitellusti ja laaja-alainen 'Depression preventio' -hanke saatiin onnistuneesti päätökseen. Vuoden aikana Stakesin mielenterveysryhmä osallistui aktiivisesti Euroopan komission kansanterveysohjelman toimeenpanoon mm. siten, että Komission perustaman mielenterveystyöryhmän (Mental Health Working Party) johtajaksi valittiin Stakesin edustaja ja työryhmän sihteeristö sijoitettiin Stakesiin. (PV)

WHO:n vuoden 2005 mielenterveyskonferenssia valmistelut käynnistettiin kansallisessa valmistelutyöryhmässä, johon kuuluu edustajia mm KTLstä ja TTL:stä. (PV)

Mielenterveyskuntoutujien klubitalojen ESR -kehittämishanke 'Uutta työvoimaa räätälöidysti' saatettiin päätökseen. Suomen klubitalojen verkosto kasvoi kansainvälisiä laatusuosituksia noudattavien 18 klubitalon yhteisöksi. Lisäksi käynnistettiin klubitalotoiminnan vaikuttavuutta tutkivan hankkeen valmistelu. Tutkimushankkeen valmistelussa olivat mukana Kela, Raha-automaattiyhdistys, Kuntoutussäätiö ja Suomen Fountain House - Klubitalojen verkosto ry. (ALKU)

Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Asiakaslähtöiset palvelut

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden laadunhallinnan kartoitus on uusittu ja strategia Stakesin osuudesta laadunhallinnan tukemisessa on laadittu.*
2. *Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan kehittämisen tukena laatuverkostolla on käytössään vuorovaikutuksellinen sähköinen tiedonvälityskanava.*
3. *Eri palveluorganisaatioiden toimintaa integroivat kotiuttamiskäytännöt arvioitu ja tuettu mallin hyödyntämistä kunnissa.*
4. *Myös ensihoidossa käytetään Stakesin kehittämää asiakaspalautepalvelua.*
5. *Stakes antaa tarvittavaa asiantuntija-apua laatusuositusyötä toimeenpantaessa ja valmistautuu TATO:ssa 2004 - 2007 mahdollisesti päätettävien laatusuositusten valmisteleminen/kehittämiseen.*

Tulokset 2003

Kertomusvuodelle asetetun tavoitteen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan toteuttamista tuettiin kehittämällä laatuverkoston toimintatapoja ja asiakaspalautemenetelmiä helpommin hyödynnettäviksi. Uusittiin mm. 'LaatuPalan' sisältöä ja ilmettä, asiakaspalautemenettelyn lomaketta ja tulostuspalvelua. (PV)

Tavoitteen mukaisesti Stakes antoi ministeriölle apua omaishoidon kehittämisessä mm. osallistamalla STM:n asettaman omaishoidon kehittämistä koskevan työryhmän työhön. Lisäksi tuotettiin STM:n toimeksiannon mukaisesti raportti omaishoidon tuesta. (PV)

Vammaisten ihmisten asumispalvelujen ja apuvälineiden laatusuositusten käyttöönottoa tuettiin monipuolisen tiedotuksen ja koulutuksen keinoin alueellisuus ja eri ammattiryhmät huomioiden. (PV)

'Juuria' -hankkeessa edistettiin asiakaslähtöisyyttä ja saumattomuutta vahvistamalla alueellista, organisaatorajat ylittävää yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon alueella. Aluekoordinaattoritoiminnan avulla edistettiin alueellisen yhteistyön käynnistämistä konkreettisella tasolla. Hankkeen koordinaattoriverkostossa työskenteli kertomusvuonna kaksitoista aluekoordinaattoria eri puolilla Suomea, joiden toimintaa on linjattu alueellisissa ohjausryhmissä (edustus 123:sta eri organisaatiosta). Aluekoordinaattoritoiminnan tueksi järjestettiin viisi työkokousta, joiden yhteydessä oli seminaareja ja vierailuja. (ALKU)

'Tiva' -hankkeen viidessä osaprojektissa tehtiin henkilöstön tietoteknologian osamiskartoitukset. Niiden perusteella noin kolmekymmentä prosenttia sosiaali- ja terveysalan henkilöstöstä tarvitsee koulututusta tietoteknologiassa. Projekteissa toteutettiin koulutuspilotteja henkilöstön tietoteknisten perustaitojen parantamiseksi. Verkko-oppimisympäristöjen käyttöä koulutettiin, ja oppimisympäristöjen laadinta yhteistyössä organisaatioiden asiantuntijoiden kanssa aloitettiin. Koulutettiin tutoreita verkko-oppimisen tueksi työpaikoilla. (ALKU)

Ikääntyvä väestö ja palvelut

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Ikääntyneen väestön kotona asumisen edellytykset ovat parantuneet kun sen esteet ja edellytykset on selvitetty ja kotipalvelun konseptin toimivuutta on siltä pohjalta parannettu. Selvityksen pohjalta on mahdollisesti toteutettu laaja-alainen kotona selviytymistä edistävä hanke ja sen pohjalta käynnistetty jatkoimenpiteet.*
2. *Ikääntyvän väestön hyvinvoinnista on laadittu kattava selvitys jatkona vuosien 1994 ja 1998 vanhuusbarometreille.*
3. *Ikääntyvien hoidon ja palveluiden laatusuosituksen toteutumista on systemaattisesti seurattu laatuindikaattoriston avulla ja tuettu kuntia sen käytössä.*
4. *Dementiapotilaille annetaan laadukasta palvelua ja hoitoa avo- ja laitoshuollossa.*

Tulokset 2003

Asetetun tulostavoitteiden mukaisesti Stakes seurasi ikääntyneiden hoidon ja palvelujen laatusuosituksen toteutumista laatuindikaattoriston (IKI-indikaattoristo) avulla, joka on kehitetty vanhusten hoidon ja palvelun laadun arviointiin ja seurantaan. Kuntia tuettiin sen käytössä ja indikaattoristoa kehitettiin edelleen. IKI-indikaattoristo oli kuntien maksuttomassa koekäytössä Stakesin www-sivuilla (<http://www.stakes.fi/palvelut/ikaantyneet/evergreen/index.asp>) kertomusvuoden loppuun saakka. Käyttäjäläpäalutteen kokoamiseksi sivustolle sijoitettiin palautelomake, jonka tulokset raportoidaan keväällä 2004. (PV)

'EVERGREEN 2000' -ohjelmiston osalta, joka tukee kuntia vanhuspoliittisten strategioiden ja palvelurakenteen kehittämishankkeiden laadinnassa, keskityttiin uuden version valmisteluun. Sisällöltään ja teknisiltä ominaisuuksiltaan uudistettu 'EVERGREEN 2000 Plus' -ohjelmisto valmistui vuoden 2003 lopussa. Uuden version testaus valmistuu vuoden 2004 alussa ja on silloin valmiina markkinoitavaksi. (PV)

Raportin valtakunnallisesta omaishoidon tuen kehityksestä valmistui STM:n toimeksiannon mukaisesti (Vaarama M.; Voutilainen P.; Manninen M.: Omaishoidon tuki sosiaalipalveluna. Selvitys omaishoidon tuesta ja sen vaihtelusta 1994-2002). (PV)

Kirjallisuuskatsaus ehkäisevien kotikäyntien vaikuttavuudesta käynnistettiin laatimalla tutkimussuunnitelma. Katsauksen ensimmäiset tulokset valmistuvat vuoden 2004 aikana. (PV)

Stakes valmistautui antamaan tukea STM:lle kuntien kotipalvelun ja -hoidon kehittämisessä sekä uusien järjestämistapojen esim. palvelusetelin käyttöönottamisessa, mutta asiakokonaisuus ei täsmentynyt konkreettisesti toimeksiannoiksi. (PV)

Kirjallisuuskatsaus ikääntyneiden kotona asumisen esteistä ja edellytyksistä sekä kotipalveluiden roolista sisällytetään (= kirjallisuuskatsauksen tiivistelmä) vuonna 2004 asetettavan 'Kotipalvelun/-hoidon hyvät käytännöt' -hankesuunnitelman osaksi. Stakes avustaa STM:tä kehittämishankkeen käynnistämässä ja koordinoimisessa. (PV)

Apuvälinepalveluiden kehittäminen

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Apuvälineiden saatavuus ja apuvälinepalveluiden laatu ovat parantuneet tiedonhallinta-, laatusuositus- ja suunnitteluprosessin tuloksena.*
2. *Kunnat soveltavat apuvälinepalveluiden laatusuosituksia. Apuvälinepalveluiden laatusuositusten seuranta on järjestetty.*
3. *ITSE-hanke, jossa edistetään ikääntyvien ja vammaisten itsenäistä suoriutumista uuden teknologian keinoin, on toteutettu ja arvioitu.*

Tulokset 2003

Kertomusvuoden aikana apuvälinepalvelukenttä aktivoitui merkittävästi ja hankkeita apuvälinepalveluiden laadun kehittämiseksi käynnistettiin tai valmisteltiin jokaisessa Suomen sairaanhoitopiirissä. Apuvälinepalvelujen laatusuositus julkaistiin elokuussa 2003. Suosituksen käyttöönoton edistämiseksi kunnissa ja kuntayhtymissä laatusuosituksesta kirjoitettiin useissa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ja vammaisjärjestöjen lehdissä. Laatusuositusta esiteltiin 33 alueellisessa, valtakunnallisessa ja kansainvälisessä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille, päättäjille ja apuvälineiden käyttäjille suunnatuissa koulutustilaisuuksissa ja messuilla. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 2 000 henkilöä. Laatusuosituksen linjausten mukaisesti Suomessa käynnistettiin vuoden 2003 aikana kymmenen alueellista ja seudullista hanketta apuvälinepalvelujen kehittämiseksi. Stakes tuki hankkeiden suunnittelua ja toteutusta tiedottamisella, tukemalla verkostoitumista ja järjestämällä seminaarin hankevastaville. (PV)

Stakes koordinoi ikä-ihmisten ja vammaisten itsenäistä suoriutumista edistävää 'ITSE' -hanketta, jossa kunnille annetaan tietotukea ja asiantuntija-apua uuden teknologian hyödyntämiseksi ja apuvälinepalvelujen kehittämiseksi. Hanketta toteutetaan 18 aluehankkeena, joissa on mukana 365 kuntaa. Hankkeessa järjestettiin vuoden 2003 aikana 288 koulutus- ja tiedotustilaisuutta, joissa oli noin 6 500 osallistujaa. Stakes tuki alueellisia hankkeita järjestämällä työkokouksia, edistämällä hankkeiden verkostoitumista, päivittämällä hankkeen www-sivuja, jotka olivat aktiivisessa käytössä ja tiedottamalla hankkeesta monimuotoisesti mm. järjestämällä itsenäisen suoriutumisen mahdollisuuksia esittelevän seminaarin ja näyttelykodin Terve Sos -tapahtuman yhteyteen. Hankkeen arviointia on toteutettu keräämällä tietoa vuonna 2004 valmistuvaa arviointiraporttia varten. 'ITSE' -hankkeessa valmisteltiin lisäksi kaksi jatkohanketta. Jatkohanke 1 jatkaa päähankkeen linjoilla, 12 alueellista hanketta sai jatko-aikaa ja -rahoitusta. Näistä kaksi aloitti toimintansa vuonna 2003. 'ITSE' -jatkohanke 2:n tarkoituksena on tukea apuvälinepalvelujen laatusuosituksen mukaista alueellisen suunnitelman laatimista sairaanhoitopiireissä. Jatkohanke 2 toteutetaan vuoden 2004 aikana yhdeksässä sairaanhoitopiirissä. (PV)

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen asiointi

Tavoitteet 2003 – 2006

- 1. Suunnittelukauden loppuun mennessä on määritelty ja otettu käyttöön koko maan kattava sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen asioinnin alusta joka mahdollistaa ammattilaisten, palveluntuottajien ja kansalaisten tietoturvallisen asioinnin. Hallinnonalalla on käytössä sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien yhtenäinen arviointikehikko.*

Tulokset 2003

Hallinnonalan tietojärjestelmien yhteistoiminnallisuuteen ja tietoturvaan liittyen valmisteltiin tietoturvallisen kommunikaatioalustan määrittelyt. Stakes koordinoi kansallisen yhteistoiminnallisen tietoturvallisen arkkitehtuurin määrittelyä ja ohjeistamista. (ST)

Stakes osallistui ja tuki sosiaali- ja terveysministeriötä sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian valtakunnallisessa koordinaatiossa osallistumalla KTP:n EPR-koordinaatioryhmään, e-reseptin ohjausryhmään, HST-kortin ja sähköisen sosiaali-turvakortin työryhmään sekä tietoyhteiskuntaohjelman sosiaali- ja terveydenhuollon jaostoon. (ST)

Suosituksien sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisen arkistoinnin ja siihen liittyvän sähköisen allekirjoituksen hyvästä toteutuksesta julkaistiin Osaavien keskusten verkoston -julkaisusarjassa. (ST)

Selvitys sosiaalihuollon digitaalisten asiakirjojen nykytilasta viivästy, koska vastuhenkilö jäi pitkälle virkavapaalle. (ST)

Luokitustyö eteni käyttöönottamalla koodistopalvelin. ICF-luokitus valmistui, mutta sen julkaiseminen odottaa WHO:n lopullista painatuslupaa. Luokitusten kansallisena johtoryhmänä toimii koodistopalvelun pilotoinnin johtoryhmä, joka tekee esitykset kansallisen tason luokituksista Stakesin johtoryhmälle. Luokitusten toimitusneuvostot toimivat entisessä kokoonpanossa. (ST)

Stakesin uuden verkkopalvelujärjestelmän käyttöönotto viivästy palvelujärjestelmän teknisen toimittajan viivästymisten vuoksi. Viivästys lykkäsi myös mm. sosiaalihuollon ekonsultaatioporttaalin käyttöönottoa. (ST)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttämien menetelmien arviointi

Tavoitteet 2003 – 2006

1. *Terveydenhuollon alalla on keskitetysti saatavilla tietoa näyttöön perustuvista hoitomuodoista ja arviointitoiminta on vakiintunut kehittämisen olennaiseksi osaksi.*
2. *Sosiaalipalveluissa arviointitoiminta on laajentunut osaksi kehittämistoimintaa ja saatu siihen soveltuvaa arviointimenetelmätietoa. Sosiaalipalveluihin on kehitetty asiakaslähtöisiä arviointimenetelmiä sekä työntekijöiden työn itsearviointia.*
3. *FinOHTAn toimintaa on vahvistettu siten, että vuosittain valmistuvien arviointihankkeiden määrä on kaksinkertaistunut.*
4. *On aloitettu uusia yhteistyömuotoja terveydenhuollon toimijoiden kanssa nopeisiin toimeksiantoihin vastaamiseksi ja luotu valmiudet ennakoivaan arviointiin.*
5. *Sosiaalipalvelujen evaluaatioyksikön FinSocin arviointitoiminnan kautta on tuettu sosiaalialan valtakunnallisen kehittämisohjelman toteuttamista sekä sosiaalityön neuvottelukunnan ja sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaa.*
6. *Tutkimus tuottaa esimerkkejä sosiaali- ja terveydenhuollon kriittisen arvioinnin välttämättömyydestä tehokkaille ja oikeudenmukaisille palveluille ja luo Stakesiin vakiintuneen tietotaito-kertymän.*

Tulokset 2003

Stakesin arviointiyksiköt (FinOHTA ja FinSoc) sekä tutkimusryhmät tekivät, kokosivat, tiivistivät ja välittivät tavoitteen mukaisesti keskeisten menetelmien ja toimintatapojen arviointitutkimusta hyödyntäen mm. rekisteritietoja ja toimien yhteistyössä kentän asiantuntijoiden ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. (PV)

Sosiaalialan arviointitoiminnan lisäämiseksi FinSoc antoi sosiaalityön neuvottelukunnalle sihteerin ja sosiaalityön saatavuusjaostolle puheenjohtaja- ja sihteeripanoksen sekä muuta asiantuntija-apua. Tuotettiin tietoa sosiaalialan valtakunnalliselle kehittämisohjelmalle sekä arvioitiin palveluohjauskokeilu. (PV)

Kansallisen terveysprojektin hankesuunnitelman mukaisesti Stakes huomioi talousarvioesityksessään FinOHTAn toiminnan kehittämisen ja sen edellyttämän lisärahoituksen vuosille 2004-2007. FinOHTAn tähänastisen toiminnan ulkoisen arvioinnin sisäinen valmistelutyö käynnistettiin ja ulkoista arviointiryhmää ryhdyttiin kokoomaan. Itse arviointi tapahtuu vuonna 2004. (PV)

Tehtiin alustavia selvityksiä Stakesin mahdollisuuksista kehittää suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointia (SOVA). Varsinainen kehittämistyö ei käynnistynyt, koska neuvottelut STM:n ja Stakesin välillä ovat kesken siitä, mitä toiminnan pitäisi olla. (HV)

Hoidon ja hoivan vertaiskehittäminen

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Vanhustenhuollon eri palveluiden laatu on parantunut järjestelmällisen RAI:n (Resident Assessment Instrument) soveltamisen ja muiden vertaiskehittämisen mahdollistavien mittareiden käytön sekä benchmarking -toiminnan tuloksena.*
2. *Stakes ylläpitää ja kehittää sairaanhoitopiirien kanssa erikoissairaanhoidon benchmarking -järjestelmä, jota sairaanhoitopiirit hyödyntävät.*
3. *Mahdollisuudet perusterveydenhuollon vertaiskehittämisen tukemiseen on selvitetty.*

Tulokset 2003

Stakes kehitti tavoitteen mukaisesti toimintakykyluokituksia avo- ja laitospalveluihin (esim. RAI). Laitoshoidon 'RAI' -hanke laajeni edelleen ja kotihoidon arviointijärjestelmän pilotointi toteutettiin. Laitoshoidon 'RAI' -hankkeessa oli mukana noin 300 osastoa 25 kunnasta. Kotihoidon pilottihanke toteutettiin viiden kunnan alueella (Helsinki, Kokkola, Oulu, Nokia, Porvoo). Koti- ja laitoshoidon vertailukehittämissankkeisiin liittyviä seminaaripäiviä järjestettiin osallistujille 8 kertaa sekä yksi kaikille avoin erillisseminaari. Vertailutiedoista tuotettiin palautetta osallistujille ja päivitettiin internetissä olevat vertailutietokannat kahdesti. Hankkeesta julkaistiin useita artikkeleita ammattilehdissä (mm. Farmasian päivien abstraktikokoelma 2003, Haava-lehti 4/2003), kirjoissa (Hygienian hoivalaitoksissa ja laitoshuoltajan työssä 2003, Hoitotyön vuosikirja 2004) sekä sitä esiteltiin useissa kansainvälisissä tieteellisissä kongresseissa. (PV)

'Sairaaloiden hoitotoiminnan tuottavuus' (benchmarking) -hankkeessa saatiin sopimusneuvottelukierros onnistuneeseen päätökseen. Uudet kolmivuotiset sopimukset allekirjoitettiin kaikkien aikaisemmin mukana olleiden tahojen kanssa. Vakiintuneen tilastotuotannon valmistelu käynnistyi ja valmistelut seuraavan vaiheen kehittämistyölle etenivät suunnitelmien mukaisesti. Hankkeen tuloksia esiteltiin erilaisissa koulutus ja seminaaritalaisuuksissa. Tietojen hyödyntämisestä järjestettiin koulutusta suunnitelmien mukaisesti. 'Sairaaloiden tuottavuus' -raportin työstäminen käynnistettiin yhdessä sairaanhoitopiirien kanssa. (PV)

Perusterveydenhuollon vertaiskehittämisen perusselvitystyö käynnistettiin tavoitteen mukaisesti inventoimalla pilottiehdokkaat ja järjestämällä pilottikohteille aloitusseminaari. (ST)

Vuonna 2002 perustetun 'Terveystaloustieteen keskuksen' (CHESS) tutkimus- ja toimintasuunnitelmaa tarkennettiin. Järjestettiin ensimmäinen 'CHESS' -seminaari ja perustettiin toiminnan ja tutkimustulosten esittelyyn Chess Online -lehti. (PV)

Sosiaali- ja terveydenhuollon tilasto- ja rekisterijärjestelmän kehittäminen

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Sosiaali- ja terveysalalle on määritelty STM:n tietouudistus 2005:n mukaisesti tilastot ja rekisterit sekä*
2. *säännöllisesti kerättävän tutkimustiedon kattava informaatiojärjestelmä, josta voidaan nopeasti tuottaa tietotuotteita eri käyttäjäryhmille niiden tietotarpeet huomioiden.*

Tulokset 2003

Käynnistettiin hanke indikaattoripankin kehittämiseksi ja Sotka-tilastotietokannan muuttamiseksi internet-yhteensopivaksi 'eSotka' -konseptiksi. Kertomusvuonna selvitettiin uutta konseptia ja tehtiin tarjouspyyntö uudesta käyttöliittymästä. (ST)

'Tietouudistus 2005' -työn perusteella käynnistettiin suunnittelu tilastojen, rekisterien ja tutkimuksen kehittämiseksi. Selvitysten pohjalta toimitettiin ministeriölle joulukuussa laskelma 'Tieto2005' esitysten toimeenpanon kustannusvaikutuksista tulevina vuosina. (ST)

Vuorovaikutuksellisen tiedonvälityksen kehittäminen

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Stakesin tietotuotteet ja palvelut ovat eri sidosryhmien saatavilla heille parhaiten sopivassa muodossa.*
2. *Vuorovaikutteiset palvelut vastaavat sidosryhmien tarpeita ja niitä kehitetään asiakashallinta- ja palautejärjestelmien avulla.*

Tulokset 2003

Asiakashallintajärjestelmän, 'Prospektiin', käyttöä laajennettiin edelleen. Vuoden aikana uusille käyttäjille järjestettiin kaksi avointa koulutustilaisuutta sekä lisäksi käyttäjäkohtaista opetusta. Luonnos Stakesin asiakaspalautepolitiikaksi sekä strukturoiduksi palautelomakkeiksi valmistuivat ja niitä käsiteltiin Stakesin johtoryhmässä ja tulosalueilla. Työtä jatketaan vuonna 2004 toimintamallien ja teknisten ratkaisujen valinnan kautta käyttöönottovaiheeseen. (ST)

Varhaiskasvatuksen porttaalin (Varttua) kehittämistä jatkettiin tavoitteen mukaisesti. Stakes tuotti 'Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet' -oppaan, joka on luonteeltaan ensimmäinen toiminnan sisältöä ja laatua ohjaava suositus. Oppaan työstämisprosessissa 'Varttua' -ympäristö tarjosi avoimen dialogin mahdollisuuden alan toimijoiden kanssa. Vuoden aikana tuotettiin 'Varttua' -porttaaliin uutta sisältöaineistoa ja kehitettiin kentän osallistumisen mahdollisuuksia esimerkiksi hyviksi koettujen käytäntöjen avulla. Vuoden aikana 'Varttuun' kävijämäärät kasvoivat tasaisesti ollen vuoden vaihteessa noin 12 000 kävijää kuukaudessa. (PV)

Viestintästrategian 1. versio ja toimeenpano-ohjelma vuosille 2004-2005 valmistuivat johtoryhmän jatkotyöstöä varten. Julkaisupolitiikan linjaamisen edellyttämät taustaselvitykset valmistuivat ja itse julkaisupolitiikka saadaan valmiiksi vuonna 2004. (ST)

Stakesin uuden verkkopalvelujärjestelmän käyttöönotto viivästyi palvelujärjestelmän teknisen toimittajan viivästymisten vuoksi. Intranetin kehityssuunnitelma valmisteltiin, mutta toteutus jäi odottamaan verkkopalvelualustan valmistumista. (ST)

Asiakaspalautejärjestelmän kehittämiseen liittyen valmisteltiin luonnos Stakesin asiakaspalautepolitiikaksi sekä strukturoituiksi palautelomakkeiksi, joita käsiteltiin Stakesin johtoryhmässä ja tulosalueilla. Työtä jatketaan vuonna 2004 toimintamallien ja teknisten ratkaisujen valinnan kautta käyttöönottovaiheeseen. (ST)

Keskeisten asiakasryhmien osalta vuorovaikutusta tiivistettiin mm. Kunta-foorumin ja strategisten keskustelujen avulla, joita käytiin kuntakentän, neuvottelukunnan ja ministeriön johdon kanssa. Toimintavuoden aikana koottiin Stakesin kaikilta tulosalueilta tiedot eri tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä muun toiminnan kunta- ja alueyhteyksistä, niiden laadusta ja laajuudesta vuosina 2000-2003. Selvityksen mukaan kaikki Suomen kunnat ja kuntayhtymät osallistuvat luonnollisesti lakisääteisiin Stakesin tilastotehtäviin tietojen toimittajina. Lisäksi lähes kaikki Suomen kunnat ovat mukana vähintään yhdessä Stakesin hankkeessa. (Alku)

Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

Hyvinvointivaltion toimivuus

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Hyvinvoinnin kehittymisestä ja alueellisista eroista on tuotettu jatkuvasti ajantasaista tietoa.*
2. *Soma -mikrosimulaatiomallia on kehitetty ja sovellettu päätöksentekoa hyödyntävästi mm. kannustinten arviointiin.*

Tulokset 2003

Hyvinvoinnin kehittämistä ja alueellisista eroista tuotettiin ajantasaista tietoa mm. jatkamalla vertailevaa hyvinvointivaltiotutkimusta, josta valmistui artikkelikäsikirjoituksia ja väitöskirjakäsikirjoitus köyhyysdynamiikasta. Osallistuttiin EU:n järjestämiin seminaareihin kutsuttuina puhujina sekä konsulttoitiin eurooppalaisten tutkimuslaitosten tutkimushankkeita. 'Active Citizenship and Marginality in a European Context' -projekti eteni raportointivaiheeseen. Projektin yhteispohjoismaisen julkaisun suunnittelu aloitettiin loppuvuodesta. Suomen Pankin kanssa järjestettiin yhteisseminaari aiheesta 'pitkittänyt työttömyys talous- ja sosiaalipolitiikan haasteena'. (HV 402325, 402332)

Tulonsiirtojen ja palvelujen rahoituksen vaikutuksia eri väestöryhmiin selvitettiin toimeentulotukikokeilun arviointitutkimuksessa, jossa muodostettiin rekisteriaineistot viidestä kaupungista. Rekisteriaineistojen analyysit käynnistyivät ja sosiaalityöntekijöiden haastatteluihin perustuva väliraportti julkaistiin. Hankkeen loppuraportointi käynnistyi loppuvuodesta. (HV 402331)

Stakes osallistui asiantuntija-avun muodossa kansallisen sosiaalialan kehittämissuunnitelmaan. Kehittämissuunnitelman kansallinen toteutus, johon Stakes myös osallistuu, alkaa vuonna 2004. (HV, Johto)

'Soma' -mikrosimulaatiomallia päivitettiin ja ylläpidettiin tavoitteen mukaisesti. 'Soma' -mallin dokumentin käsikirjoitus valmistui vuoden lopulla. Mallilla tehtiin myös tutkimuksia tulonsiirtojen kannustinloukuista ja köyhyyden poistamisesta tulonsiirroilla. (HV 402903)

Alueellisia hyvinvointieroja tutkittiin jatkamalla eriytymisen seuranta ja tuottamalla väestöryhmittäistä tietoa hyvinvointiin liittyvistä alue-eroista. Alueellisista hyvinvointieroista kirjoitettiin viisi artikkelia, joissa hyödynnettiin aikaisemmin kerättyjä aineistoja. Lisäksi päivitettiin hankkeen kuntatilastoaineisto. Yhteistyössä KHS:n kanssa julkaistiin nuorten kuntaerotutkimuksen loppuraportti ja nuorten hyvinvointikartasto. Hankkeen puitteissa valmistui myös väitöskirja vanhuskuvien ja vanhustenhuollon muotoutumisesta sekä yksi artikkeli väitöskirjan pohjalta. (HV 402317)

Pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä käsittelevä tutkimushanke eteni tavoitteen mukaisesti loppuraportointivaiheeseen. (HV 402902)

Huono-osaisuuden ehkäisy

Tavoitteet 2003 - 2006

- 1. Huono-osaisuudesta ja köyhyydestä on tuotettu jatkuvasti ajantasaista tietoa.*
- 2. Sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn ja hoitoon on kehitetty uusia menetelmiä.*

Tulokset 2003

Pitkäaikaistyöttömien selviytymistä koskevan laajan kyselytutkimuksen toteuttaminen käynnistyi kertomusvuoden syksyllä. (HV 402902)

Huono-osaisuusobservatorion työ painottui EU-rahoitteiseen tutkimusyhteistyöhön, joka käynnistyi kertomusvuoden alussa. Työskentelytapana olivat teemaseminaarit, joita järjestettiin kolme. Huono-osaisuusobservatorion osalta työskentely keskittyi 'Extreme' -hankkeen ensimmäisen vaiheen toteuttamiseen kotimaisten ja ulkomaisien partnereiden kanssa, ja observatorion teoreettisen kehikon syventämiseen sekä informanttiverkoston täydentämiseen ja laajentamiseen. (HV 402304).

European Observatory on Homelessness:ia varten kirjoitettiin 'Homelessness Update 2003' ja artikkeli aiheesta 'Regulations Guiding the Services for Homeless People in Finland'. (HV 402333)

Kuntouttavan työtoiminnan lain seuranta- ja arviointitutkimuksen (Akku) laaja tiedonkeruu saatiin päätökseen alkuvuonna ja analyysit loppuvuonna. Loppuraportti valmistuu keväällä 2004. (HV 402904)

Osallistuttiin valtakunnallisen pitkäaikaistyöttömien yhteispalvelukokeilun arviointiin, joka toteutettiin ns. oppivan evaluaation mukaisesti läheisessä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Hankkeen väliraportti valmistui ja sen tuloksia esiteltiin useilla eri foorumeilla sekä pohjoismaisessa seminaarissa. (HV 408302)

Alkoholi ja huumeet

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Osallistutaan aktiivisesti kansallisten alkoholi- ja huumeohjelmien toteutukseen, toimeenpanoon ja arviointiin.*
2. *Alkoholin ja muiden päihteiden käytön kehityksestä sekä niiden aiheuttaman palveluntarpeen muutoksesta tuotetaan jatkuvaa ja ajantasaista seurantatietoa.*
3. *Kunnille on kehitetty paikallisen päihdetyön vaikuttamisen malleja.*

Tulokset 2003

Stakes osallistui alkoholiohjelman 2004-2007 valmistelutyöhön sekä huumausainepoliittisen toimenpideohjelman 2004-2007 täydentämiseen valtioneuvoston huumausainepoliittista periaatepäätöstä varten. Kirjoitettiin STM:lle alkoholipoliittisen ohjelman alkoholioloja käsittelevä taustamuistio. (HV)

Alkoholin maahantuonnin kehitykseen liittyvää ajantasaista seuranta tehostettiin keräämällä kaksi gallupaineistoa, joita käytettiin hyväksi luonnosteltaessa perusteluja hallituksen esitykselle laeiksi valmisteverotuslain sekä alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta. Projektin tuloksia raportoitiin 7 julkaisun ja 15 esitelmän muodossa. Osallistuttiin vuoden 2004 alkoholipoliittisten muutosten seurantarjestelmän pystyttämiseen, sekä toimitettiin julkisuuteen runsaasti materiaalia eri tiedotusvälineiden kautta. (HV 403 302)

Päihdetapauskasvakuuta toteutettiin viidennen kerran ja uusi kyselyaineisto koululaisten päihteiden käytöstä kerättiin (ESPAD). Julkaistiin artikkeli ja pidettiin seitsemän esitelmää. (HV 403329, 403902)

Alkoholia ja huumeita koskevat indikaattorien sijoittaminen indikaattoripankkiin ja huumehoidon tiedonkeruun erityisraportointia kehittäminen osana Stakes-tilastotweb-sivua viivästyivät indikaattoripankin teknisen ratkaisujen keskeneräisyyden vuoksi. (ST)

'Juomatapa 2000' ja 'Päihdekysely 2002'-tutkimusten tulokset olivat tavoitteen mukaisesti käytettävissä. Molempien tutkimusten tuloksia analysoitiin edelleen ja niistä pidettiin lukuisia esitelmää ja tiedotettiin laajalti tiedotusvälineissä. (HV 403336, 403904, 493338)

Kansainvälisten vertailujen osalta osallistuttiin sukupuolten alkoholinkäytön eroja tarkastelemaan 'GENACIS' -projektiin ja tuotettiin EU-osioista perusanalyysijä ja esitelmää. Toimitettiin yhdessä norjalaisten kanssa pohjoismainen antologian huumeiden käyttäjien ja viranomaisten kohtaamisesta. Kirjoitettiin artikkeli pohjoismaisten alkoholipolitiikkojen eroista. (HV 403335, 403303, 403314)

Erilaisten haittojen ja kuolleisuuden yhteyksiä juomatapoihin ja huumeiden käyttöön tutkittiin Turun huumekuolemia tarkastelevassa projektissa, joka päättyi kertomusvuonna. Lisäksi julkaistiin kirja alkoholin ongelmakäyttäjien perheenjäsenistä. Akatemian rahoituksella tehtävä kuolleisuutta tarkasteleva tutkimus eteni suunnitelmien mukaan. Kertomusvuonna kerättiin postikyselynä ensimmäinen osa-aineisto alkoholipaneelistista, jonka tarkoituksena on vastata kysymykseen siitä, keiden alkoholinkulutus ja koetut alkoholihaitat muuttuvat ja millä tavalla vuonna 2004 alkoholiverotuksen laskiessa ja turistituomisten kiintiöiden kasvaessa erityisesti Virosta. Vastaava

paneelitutkimus toteutetaan myös Ruotsissa ja Tanskassa, ja projektiryhmät tulevat tekemään yhteistyötä tulosten analysoimisessa ja julkaisemisessa. Suomen huumeetilan kehitystä seurattiin tuottaessa materiaalia huumeusainepoliittisen toimenpideohjelman 2004 - 2007 valmisteluun. 'Juomisen seuraukset' -projektissa analysoitiin juomatapojen vaikutusta sydän- ja verisuonitautien sekä tapaturmien ja väkivallan riskiin. (HV 403305, 403312, 403311, 403327)

'Povari' -projektista ilmestyi kaksi suomenkielistä artikkelia ja englanninkielinen artikkeli on lähetetty julkaistavaksi kansainväliseen tieteelliseen lehteen. 'Klaari' -arvioinnin loppuraportti julkaistiin artikkelimuodossa. Huumeekampanjan arvioinnista ilmestyi loppuraportti ja kolme artikkelia. (HV 403328, 403333, 403905)

Alko Oy:n uusien myymälöiden perustamisesta ja vanhojen siirrosta aiheutuvia sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia arvioitiin yhteistyössä STTV:n kanssa. Aiheesta toimitettiin julkisuuteen runsaasti materiaalia tv:n, radion ja lehdistön kautta. (HV)

Espoon Päihdepysäkkiä ja Osaamiskeskusta koskeva arviointitutkimus valmistui. Kerättiin aineistoa opioidiriippuvaisten lääkkeellistä ja psykososiaalista hoitoa terveyskeskuksissa koskevaa arviointitutkimusta varten. (HV)

Alkoholipolitiikan muutoksia seurattiin keräämällä uusi aineisto alkoholipoliittisista mielipiteistä. Kaikkiaan projektin julkaisuja ilmestyi 15, joista merkittävimmän, 'Alcohol - No ordinary Commodity', kustantajana oli Oxford University Press. Kansainvälisiä artikkeleita ilmestyi 8 kappaletta ja projektin tuloksia esiteltiin 16 esitelmän muodossa, joista 11 kansainvälisillä areenoilla. (HV 403336, 403332)

Päihdeistä aiheutuvien ongelmien ehkäisyyn, toteamiseen ja hoitoon kehitettiin alueellisia ja paikallisia vaikutusmalleja käynnistämällä paikallisen alkoholihaittojen ehkäisyn kehittämis- ja tutkimusprojekti. 'Neuvoa-antavat' -portaalia kehitettiin päivittämällä hanke-, strategia- ja hoitoyksikkötietokantoja sekä tiedottamalla ajankohtaisista päihdeasioista ja ylläpitämällä keskustelufoorumia. Tämän lisäksi tuettiin kuntien ehkäisevää päihdetyötä ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkoston kautta. Nimettyjä yhdyshenkilöitä oli vuoden lopussa 409. Yhdessä läänien kanssa verkostolle järjestettiin neljä työkokousta, ja yhdyshenkilöille lähetettiin seitsemän ajankohtaisia asioita käsittelevää kirjettä. (HV)

Järjestettiin yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa 'Hukkuuko hyvinvointi viinaan' -seminaari Eduskunnassa. Raportti 'Havaintoja huumeista' ilmestyi Stakesin raportteja -sarjassa (275/2003). Päihdekasvatusteemaa syvennettiin lukuisissa koulutustilaisuuksissa ja useissa artikkeleissa. Osallistuttiin ATM:n ja OPM:n 'Työpajojen päihdepelissäännöt' -hankkeeseen ja sitä edeltäneen työryhmämietinnön tekemiseen. (HV)

Päihdetyön laatusuosituksia esiteltiin noin 30 koulutustilaisuudessa ja niiden pohjalta työstettiin päihdehuollon laatuarviolomakkeita Stakesin asettamassa työryhmässä. Laatusuositukset nostettiin esiin useissa artikkeleissa ja niitä markkinoitiin mm. 'Neuvoa-antavat' -porttaalissa. (HV)

Terveyspolitiikka

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Erikoissairaanhoidon palvelujen käytön ja vaikuttavuuden jakautumisesta väestöryhmittäin ja alueittain on seurattu.*
2. *Määritelty uusia politiikkavaihtoehtoja väestöryhmien välisten terveyserojen supistamiseksi.*
3. *STM:llä on käytössään arviointituloksia kansainvälisten toimijoiden vaikutuksesta terveyteen ja terveyspalveluihin.*
4. *Stakes on osallistunut Terveys 2015-ohjelman mukaisen ehkäisevän terveyspolitiikan välitlinpäättöksen laatimiseen.*

Tulokset 2003

Uusien politiikkavaihtoehtojen määrittely väestöryhmien välisten terveyserojen supistamiseksi käynnistyi. Hanke eteni hieman aikatulusta jäljessä, johtuen Stakesin sisäisistä laadunvarmistusmenettelyistä ja haastatteluaikataulujen sovittamisesta. (PV)

Stakes tuki tavoitteen mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriötä ja muita ministeriöitä kestävästä kehityksestä ja terveysvaikutusten arvioinnin suunnittelussa. (HV)

Stakes seurasi EU:n sosiaalisen ulottuvuuden, erityisesti avoimen koordinaation menetelmän kehitystä ja arvioi sen vaikutuksia suomalaiselle sosiaalipolitiikan toteuttamiselle mm. 'GASPP' ja 'EUSO' -hankkeissa. Kertomusvuonna perustettiin sektorin tutkimusta ja yhteistyötä koordinoiva 'EUSO' -verkosto (EU:n sosiaalipolitiikan analysointiverkosto). Sen toiminta käynnistettiin, nettisivut valmistuivat ja hankkeesta tuotettiin kaksi artikkelia kotimaisiin tiedelehtiin sekä muita kirjoituksia. 'GASPP':n toiminnassa näkyi erityisesti Ulkoministeriölle tehtyjen policy-briefien julkaisu sekä kaksi kansainvälistä seminaaria (Global Social Governance tammikuussa säätytalolla ja kuudes 'GASPP' -seminaari syyskuussa Thessalonikissa). (HV 402325, 402334)

Alueellinen yhteistyö

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Stakesin kehittämishankkeilla on tuettu ylikunnallisten ja ylisektoriaalisten toiminta- ja hallintomallien käyttöönottoa sosiaali- ja terveydenhuollossa.*

Tulokset 2003

Stakesin Alue- ja kuntapalveluyksikön (ALKU) toiminta käynnistettiin tavoitteen mukaisesti kertomusvuoden alussa.

Stakes ylläpiti kunnallis- ja valtionhallinnon, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen välistä sosiaali- ja terveystoimintaa vuoropuhelua mm. Kuntafoorumin avulla, sekä järjestämällä 'Juuria' -hankkeen alueellisten foorumien kokoontumisia. 12 aluekoordinaattorin verkosto toimi koko maan kattavasti ja sen puitteissa järjestettiin myös lukuisia muita alueellisia yhteistyötapahtumia. Kuntafoorumin tilaisuuksia oli vuoden aikana kolme. Yksi tilaisuuksista oli Stakesin sidosryhmäkeskustelu, jossa kerättiin kunnilta asiakaspalautetta Stakesin tulevan toiminnan suunnittelemiseksi. Toimintavuonna päättyi Kuntafoorumin kolmivuotinen kokeilu ja toiminta päätettiin laajentaa alueelliseksi. (ALKU)

'Elware' -hankkeeseen liittyvää sosiaalisen yritystoiminnan kansainvälistä yhteistyötä toteutettiin kahdessa kansainvälisessä sosiaalista yritystoimintaa edistävässä hankkeessa (Seneca, Mind the Gap). Verkostotapaamisia järjestettiin vuoden aikana kuusi. Yhdessä eurooppalaisten partnereiden kanssa aloitettiin uuden 'Ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä sosiaalinen yritys' -hankkeen suunnittelu. (ALKU)

Kansainvälinen yhteistyö

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveystoimintasuunnitelma on toiminnassa ja tehtävää varten on riittävät aineelliset voimavarat sekä muut mekanismit, jotka edistävät myönteistä kehitystä kumppanuusohjelman alueella ja Suomeen ulkomailta kohdistuvien sosiaalisten ja terveysuhkien torjunnassa.*

Tulokset 2003

Stakes toimii edelleen aktiivisesti hankkeissa, jotka osaltaan toteuttavat Suomen virallista lähialue- ja kehitysyhteistyöpolitiikkaa STM:n kansainvälisyysstrategian ja Stakesin linjausten mukaisesti. Erilaiset hankkeet Suomen lähialueilla, niiden suunnittelu ja hankeyhteistyön yleinen edistäminen sekä ministeriöiden asiantuntijana toimiminen olivat merkittävä osa Stakesin vaikuttavuustehtävää.

Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveystoimintasuunnitelmasta päätettiin pääministeritasolla. Yksityiskohtainen ja käytännön toteutuksen jatkovalmistelu käynnistyi, ja sen tavoitteena on myönteisen kehityksen edistäminen kumppanuusohjelma-alueella. Toteutuessaan ohjelma myötävaikuttaa myös Suomeen ulkomailta kohdistuvien sosiaalisten ja terveysuhkien torjuntaan. Stakes toimii keskeisenä asiantuntijana Suomen lähialueyhteistyön ja kehitysyhteistyön ajankohtaisissa kehittämisprosesseissa erityisesti ulkoasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiantojen kautta.

Stakesin ulkomaanavun yksikön strategia valmistui kertomusvuoden aikana. Tehdyt linjaukset koskettavat mm. aiempaa syvällisempää panostusta hiv/aids-ongelmaan, maantieteellisiä rajauksia, yhteistyötä Suomen lähialueilla sekä aktiivisempaa osallistumista julkaisu- ja tutkimustoimintaan. Yhteistyö Suomen ulkoasiainministeriön kanssa lisääntyi, kun kertomusvuonna aloitettiin kolmivuotinen neuvonantajapalvelujen tarjoaminen kehityspoliittiselle osastolle terveys-, väestö ja sosiaalisektorilla. Yksikön edustajat toimivat edelleen konsultteina UM:n sisäisessä kehittämisprosessissa, jossa on tavoitteena köyhyyden vähentämisstrategioiden toiminnallistaminen eri ohjaus-, päätöksenteko- ja toteuttamisvaiheissa. UM:n toimeksiannosta tehtiin Kosovon vammaissektorin evaluointi ja tarjottiin asiantuntijapalveluita Kosovon terveysministeriölle. Suomen ja Namibian hallitusten välisen suuren terveys- ja sosiaalialan yhteistyöprojektin 'Health and Social Sector Support Program in Namibia' toteutus jatkui. Euroopan kehitysrahasto EDF:n rahoittaman Lesotho-hankkeen toteutusta jatkettiin. Luoteis-Venäjällä toteutettu 'Tacis' -hanke päättyi suunnitelman mukaisesti. Uusi kaksivuotinen tartuntatautien ehkäisyhanke aloitettiin Luoteis-Venäjän alueella keskuspaikkana Pietari. Kertomusvuonna aloitettiin myös toinen hanke Venäjällä, jonka tarkoitus on tukea Venäjän hallitusta kehittämään sosiaaliturvapolitiikkaa ja sen alaisia reformeja. Tšekin tasavallassa vietiin päätökseen Phare-ohjelman twinning -hanke, jossa saatettiin Tšekin sosiaaliturvalainsäädännöstä vastaava hallinto ja prosessit vastaamaan EU-jäsenyyden mukanaan tuomia vaatimuksia. Aasian kehitys-pankille toteutettu strategisen kehittämissuunnitelman toteuttaminen Mongolian sosiaalisektorille päättyi. Uutena sosiaalisektorin toimeksiantona aloitettiin Maailmanpankin rahoituksella Kosovon sosiaaliministeriön tukeminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon reformin tukemista Karjalan tasavallassa jatkettiin. Sosiaalipalvelujen kuntatason kehittämishanke Latviassa yhteistyössä Kotkan kaupungin kanssa saatettiin suunnitelman mukaisesti päätökseen. Yksikkö toimi aktiivisesti monikansallisessa, tartuntatautien ehkäisyyn pyrkivässä BSTF-työssä.

Stakesin kaikilla tulosalueilla oli runsaasti kansainvälisiä kontakteja, esitelmiä kansainvälisissä konferensseissa ja seminaareissa, yhteispohjoismaisia hankkeita ja artikkeleita kansainvälisissä lehdissä. Stakesin henkilöstöä käytettiin useissa kansainvälisissä asiantuntijatehtävissä. Tilastoalan yhteistyötä jatkettiin mm. NOSOSKO, NOMESKO, EUROSTAT, WHO/EURO ja OECD:n piirissä. Kertomusvuonna alkoi EU:n uusi kansanterveysohjelma, jossa terveyden seurannalla on merkittävä osuus.

Työelämän vetovoiman lisääminen

Sosiaali- ja terveysalan henkilöstö

Tavoitteet 2003 - 2006

- 1. Stakes kehittää sosiaali- ja terveysalan taloudellisuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta palvelevia menetelmiä ja osaamista ja edistää niiden käyttöä.*
- 2. Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstömäärän seurantajärjestelmä on kattava ja ajan-
tasainen.*
- 3. On kehitetty toimiva työnjako ja yhteistyö muiden sosiaali- ja terveysalan henkilöstön jak-
samista, osaamista ja riittävyttä seuraavien toimijoiden kanssa.*

Tulokset 2003

Sosiaali- ja terveysalan henkilöstömäärän raportoinnin ja yksityisen sektorin henkilöstön tilastoinnin kehittämiseksi Stakes osallistui työvoimatarpeen ennakointityöryhmän työhön ja teki runsaasti siihen liittyviä selvityksiä. (ST)

Stakes osallistui sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimatoimikunnan tavoitteiden toteuttamiseen yhteistyössä muiden STM -konsernin organisaatioiden kanssa. Yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa tehtävä kohorttitutkimus henkilöstön jaksamisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä viivästyi rahoitusongelmien vuoksi. (PV)

Työssä jaksamiseen ja jatkamiseen liittyviä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevia kysymyksiä on käsitelty kohdassa Lapsuuden ja vanhemmuuden tukeminen.

2.2.2 Prosessit ja rakenteet

Stakesin ydintoimintojen parantaminen

Tavoitteet 2003 - 2006

Stakesin ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee.

Tulokset 2003

Tilasto- ja rekisteritoiminnan perusaineistojen tiedonkeruu laatutarkistuksineen saatiin tavoitteen mukaisesti pääsääntöisesti valmiiksi puolessa vuodessa siten, että aineistokohtaiset tilastotiedotteet ilmestyivät kesä-elokuussa ja julkistamisen tiedokannat päivitettiin elokuun loppuun mennessä. Ainut viive syntyi Kuntaliitosta siirtyneessä avohoidon tilastoinnissa, joka johtui siirtyneen järjestelmän huonosta laadusta ja siitä aiheutuneesta kehittämis- ja lisätyöstä. (ST)

Asiakashallintajärjestelmän, 'Prospektin', käyttöä laajennettiin edelleen. Vuoden aikana uusille käyttäjille järjestettiin kaksi avointa koulutustilaisuutta sekä lisäksi käyttäjäkohtaista opetusta. Luonnos Stakesin asiakaspalautepolitiikaksi sekä strukturoiduksi palautelomakkeiksi valmistuivat. Työtä jatketaan vuonna 2004 toimintamallien ja teknisten ratkaisujen valinnan kautta käyttöönottovaiheeseen. (ST)

Stakesin organisaatio

Tavoitteet 2003 - 2006

Stakesin organisaatio toimii kokonaisuutena ja organisaatiiorakenne tukee strategisia linjauksia.

Tulokset 2003

Strategiset keskustelut toteutettiin Stakesin neuvottelukunnan, sosiaali- ja terveystieteiden johdon ja kuntakentän kanssa. Sidosryhmäkeskusteluja jatketaan vuonna 2004 tutkimusyhteisön kanssa järjestettävällä strategisella keskustelulla. Keskusteluilla pohjustetaan Stakesin uuden strategian valmistelua, joka käynnistettiin kertomusvuonna. Uusi strategia on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2004 loppuun mennessä.

Hankekokonaisuuksien verkostomaisen toiminnan käynnistymistä valmisteltiin kehittämällä konseptia ja nimeämällä neljä hankekokonaisuuspilottia, joiden puitteissa konseptin toimivuutta ja merkitystä tarkastellaan. Kukin hankekokonaisuuspilotti laati vuodelle 2003 työsuunnitelman ja arviointikeskustelu sovittiin käytäväksi johdon kanssa vuoden 2004 alkupuolella.

Prosesseja selkeytettiin laatimalla mm. näin Stakes toimii-, etätyö-, kiinteistön hallinta- ja hankintaohje. Asiakirjahallinnon kehittämishankkeen yhteydessä inventointiin Stakesin tehtävät ja niihin liittyvät asiakirjat.

2.2.3 Uudistuminen ja henkilöstön työkyky

Stakesin henkilöstön toimintavalmiuden varmistaminen ja osaamisen kehittäminen laitoksen toimintastrategian mukaisesti

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Johtaminen on osaavaa ja kannustavaa ja henkilöstön kokema työhyvinvointi kasvaa ja työnantajakuva paranee.*
2. *Osaamisen johtaminen on integroitu osa strategiaprosessia sekä merkittävä osa strategista johtamista.*
3. *Stakes -tasoiset strategiset osaamisalueet on määritelty ja osaamisen johtaminen on kytketty osaksi tulosalueiden ja ryhmien johtamistyötä.*
4. *Stakesin työnantajakuva paranee ja tyytyväisyys johtamiseen kasvaa. Johtamis- ja esimies-tehtävissä olevat ovat sitoutuneita esimiestyöhön.*

Tulokset 2003

Vuonna 2001 käynnistetty osaamisen johtaminen - hanke jatkui ns. seuraavalla aalloilla seitsemän uuden ryhmän tullessa mukaan kehitysprosessiin. Hankkeen kokonaistarkastelu ja kytkentä Stakesin strategiaprosessiin toteutetaan vuonna 2004.

Vuosina 2001-2002 toteutetun johtamisvalmennuksen arviointi toteutettiin ja sovitettiin jatkotoimenpiteistä vuodelle 2004 (mm. johtamisvalmennuksen seuraavan aallon käynnistyminen vuonna 2004).

Uuteen palkkausjärjestelmään liittyen luotiin vaativuuden ja suorituksen arviointijärjestelmä ja vahvistettiin tehtävien vaativuusluokat. Kehittämistyötä jatketaan tavoitteena siirtyminen uuteen palkkausjärjestelmään vuoden 2004 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Kehityskeskusteluohjeistusta uudistettiin ja luotiin tehtävien vaativuuden sekä henkilökohtaisen suoriutumisen arviointijärjestelmä.

Perustettiin työryhmä, jonka tehtävänä on kehittää menetelmiä, joilla mahdollistetaan eläkeikää lähestyvien ja seniorien osaamisen ja tiedon välittyminen nuoremmille. Järjestettiin yhteisiä tapaamisia Stakesista ja sen edeltävistä laitoksista eläkkeelle jääneille.

Syksyllä 2002 toteutetun henkilöstötutkimuksen tulosten pohjalta sovittiin seuraavista koko talon tasoista kehittämistoimenpiteistä:

- Motivoivan strategian määrittely (strategiset keskustelut sidosryhmien kanssa toteutuivat, strategiaprosessi käynnistyi)
- Johtoryhmien työn kehittyminen (tulosneuvottelukäytännön kehittäminen, esimiesvalmennuksen seuraavan aallon suunnittelu)
- Työyhteisöjen kehittämisvalikoiman näkyväksi tekeminen (mm. osallistuminen KAIKU- hankkeeseen)
- Osaamisen johtaminen -hankkeen määrätietoinen jatkaminen (edetty suunnitellusti).

2.2.4 Resurssit ja talous

Stakesin rahoitusrakenne on hallinnassa

Tavoitteet 2003 - 2006

1. *Stakesin budjettirahoitus säilyy reaalisesti vähintään nykytasolla*
2. *Yhteisrahoitteinen ja maksullinen toiminta kehittyi hallitusti asetettujen tavoitteiden mukaisesti*
3. *Maksullisen toiminnan kannattavuustavoite on, että suoritteet hinnoitellaan kustannusvas-
taavasti huomioiden myös maksullisen toiminnan kehittämispanostukset*

Tulokset 2003

Stakesin budjettirahoitus säilyi vuoden 2002 tasolla, kun ei huomioida toimitalo-hankkeeseen vuodelle 2002 saatua kertaluonteista erää. Maksullinen toiminta toteutuma oli suunniteltua parempi. Toiminnan tuotot vuonna 2003 olivat yhteensä 6,8 milj. € ja kasvoivat 11 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kokonaiskustannukset nousivat myös, mutta tuottoja maltillisemmin, noin 6 %. Näin ollen maksullisen toiminnan ylijäämä kasvoi merkittävästi ollen nyt 5 % tuotoista. Vuonna 2003 kaikkien tulosalueiden ja -yksiköiden maksullisen toiminnan tulos oli ylijäämäinen. Tulosalueittain tarkasteltuna Alue- ja kuntapalvelut, ulkomaanavun yksikkö ja StakesTieto tuottivat suurimmat ylijäämät. Maksullisen toiminnan tuloksen parantuminen on sää-
vutettu tehostamalla toimintaa ja parantamalla maksullisen toiminnan seuranta.
Hankintaohje valmistui tavoitteen mukaisesti.

Käynnistettiin kokonaisrahoituksen uuden hallintamallin kehittäely vertaisarvioinnin pohjalta. Uusi malli on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2004 aikana siten, että sitä voidaan soveltaa vuoden 2005 suunnittelussa.

Taloudellisia ja henkilöstövoimavaroja käytetään tuottavasti ja henkilöstökehitys on hallinnassa

Tavoitteet 2003 - 2006

- 1. Taloudelliset ja henkilöstövoimavarat kohdennetaan strategisten linjausten mukaisesti*
- 2. Henkilöstösuunnittelu on pitkäjänteistä ja henkilöstömäärä ja -rakenne vastaavat strategisia linjauksia*
- 3. Henkilöstön kustannustietoisuutta parannetaan laatimalla hankintaohje*

Tulokset 2003

Henkilöstön kustannustietoisuuden edelleen kohentamiseksi valmisteltiin hankintaohje ja siihen liittyvä hankintaprosessia tukeva lomakkeisto. Käynnistettiin kokonaisrahoituksen uuden hallintamallin kehittäminen, johon liittyen budjettien laadintaperiaatteita muutettiin siten, että myös oma- ja yhteisrahoitteisessa toiminnassa käsitellään projektitasolla toiminnan aiheuttamia yleiskustannuksia.

Henkilöstösuunnitelman laadinta siirtyi vuodelle 2004, mutta sen pohjatyönä selvitettiin määräaikaisten palvelussuhteiden käytön laajuutta ja perusteita sekä Stakesin henkilöstön eläkkeelle jäänteitä.

Matkahallintajärjestelmän käyttöönotto siirtyi vuodelle 2004, koska Stakes osallistuu Valtiokonttorin vetämään yhteishankintaan. Matkustusprosessien ja matkakustannusten hallintaan kiinnitettiin huomiota päivittämällä matkustusohje.

2.3 Aiempien vuosien tulossopimuksissa sovitut tehtävät ja jatkuva toiminta

Stakesin ja sosiaali- ja terveysministeriön välillä solmitun vuosittaisen tulossopimuksen yksittäiset tulostavoitteet eivät kaikilta osin kata aiempien vuosien tulossopimuksissa sovittuja tehtäviä tai jatkuvia toimintoja, kuten tilastotuotanto. Tässä jaksossa on pyritty lyhyesti kuvaamaan merkittävimmiltä osin sitä toimintaa, jota vuoden 2003 tulossopimuksen tavoiteasetanta ei kata.

Tulosalueet

Valtaosa Palvelut -tulosalueen hankkeista perustui aiempiin tulossopimukseen. Erikoissairanhoidon ja vanhustenhuollon vertaiskehittämishankkeet (Benchmarking, RAI) etenivät aiempien vuosien tavoin hyvin. Vanhustenhuollon osalta toiminta on laajentunut ennakoitua nopeammin. StakesTiedon kanssa käynnistettiin erillishankkeina ylläpidettyjen tietojärjestelmien sovittamista osaksi Stakesin pysyvää tietotuotanto. Tulosalueen tuki ikääntyvän väestön palvelujen kehittämisessä jatkui monipuolisena. Tulosalueen koordinoimana laadittujen kansallisten laatusuosituksen osalta panostettiin laatusuosituksen toimeenpanoon ja juurruttamiseen annettuun tukeen. Uutena painopistealueena tulosalueella aloitettiin tulostavoitteiden suuntaisesti sosiaalialan arviointitoiminnan vahvistaminen. Vuoden lopulla tämä näkyi muun muassa kansallisen kehittämisprojektin 'Hyvät käytännöt' -hankkeen koordinoinnin vastuutuksena FinSOC ryhmälle. Kansainvälisen yhteistyön alueella uusia avauksia olivat muun muassa EU-hankkeen 'CareKeys' käynnistyminen Stakesin koordinoimana sekä vammaispolitiikkaan liittyvät konsultaatiopalvelut WHO:lle ja Maailmanpankille. Tulosalueella on runsaasti tulossopimuksen yleistavoitteiden toteuttamista tukevaa yhteistyötä STM:n osastojen, erityisesti Perhe- ja sosiaaliosaston sekä Terveysosaston kanssa. Tulosalueen asiantuntijat ovat muun muassa tukeneet sosiaalialan kansallisen kehittämisprojektin valmistelua sekä sosiaalityön neuvottelukunnan työtä.

Hyvinvointi -tulosalue hallinnoi ja koordinoi terveyden edistämisen määrärahoja. Tämäärärahoja koskevat hanke-esitykset arvioitiin ja niistä tehtiin STM:lle ehdotukset osaksi hankesuunnitelmaa. Tulosalue laati loppuraportin arvioineen ja suoritti maksatukseen ja valvontaan liittyvät toimenpiteet ja ohjasi hakijoita. Tulosalue vastasi koulukotien tulohajauksesta. Kaikkien koulukotien kanssa käytiin tulossopimusneuvottelut, pidettiin useita neuvotteluja johtajien kanssa ja aloitettiin palkkausudistuksen valmistelu. Koulukodeissa toteutettiin kriisikoulutus, jota järjestettiin 16 koulutuspäivänä. Yhteistyössä Tampereen yliopiston kanssa koulukodeissa suoritettiin kolmiosainen tutkimus, jossa selvitettiin koulukotinuorten taustaa, koulukotitoiminnan vaikutusta nuoriin ja nuorten selviytymistä koulukodin jälkeen. Lisäksi tulosalue hoiti koulutusneuvolatoiminnan koordinoinnin ja kuntien korvausten maksatuksen. Tavanomaisen neuvottelu- ja sopimustoiminnan lisäksi järjestettiin koulutusneuvolatoiminnan 30-vuotisjuhla. Tulosalue toimitti äitiysavustuksen opaskirjat. Vuoden aikana päivitettiin poikkeuksellisesti ainoastaan suomenkielinen opaskirja, koska taloudellinen tilanne vaikutti kireältä.

StakesTieto -tulosalue toimi sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoviranomaisena sekä ylläpiti valtakunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoja ja rekistereitä tilasto- ja tutkimustarkoitukseen sekä fakta- ja viitetietokantoja tutkimusta, opetusta ja hallintoa varten. Tulosalueen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian osaamiskeskus ja luokituskeskus kehitti, koordinoi ja harmonisoi sosiaali- ja terveydenhuollon tietotekniikan kehittymistä, käyttöönottoa ja luokituksia.

Tulosalue välitti Stakesin tuloksia ja sosiaali- ja terveystietoa käyttäjille julkaisuina, lehtinä, tieto- ja kirjastopalveluina, sähköisinä tietotuotteina sekä niitä tukevana osaamispalveluina. Tulosalue vastasi Stakesin asiakaspalvelusta.

Tilastojen ja rekisterien perustuotanto sujui aikataulussa. Ainut viive syntyi Kuntaliitosta siirtyneessä avohoidon tilastoinnissa, joka johtui siirtyneen järjestelmän huonosta laadusta ja siitä aiheutuneesta kehittämis- ja lisätyöstä. Tilasto- ja rekisteritoiminnan kehittäminen saatiin merkittävästi käyntiin STM:n Tieto2005- työryhmissä. Avoterveydenhuollon tilastouudistus käynnistyi ja hyvinvointi-indikaattoripankin kehittäminen laajeni ja konkretisoitui. Tietopalvelussa digitaalisen kirjaston kehittämistä painopisteenä jatkettiin. Tietopalvelutoimeksiantoja oli 4200, ja lainoja annettiin yli 9800. Kirjastossa oli noin 22000 kävijää. Suomenkielisiä tiedotteita valmistui 72 ja ruotsinkielisiä 21. Tiedotustilaisuuksia oli 23 ja vuoden aikana järjestettiin kaksi toimittajatapaamista. Dialogia julkaistiin 8 suomenkielistä ja yksi englanninkielinen numero, ja sen levikki oli 30 000. Stakesin toimintaa ja tuotteita esiteltiin 11 messutapahtumassa ja Stakesin omissa koulutustapahtumissa. Luokituskeskuksen toiminta keskittyi toimenpideluokituksen julkaisukuntoon saattamiseen ja WHO:n ICF - luokituksen kansallisen version tuottamiseen. Kehittämistyössä merkittävin tavoite toteutui kun kansallinen koodistopalvelin saatiin valmiiksi. Rekisteritutkimuksen tukikeskuksen toiminta käynnistettiin elokuusta 2003. Aiesopimuksen mukaisesti keskuksen toimintaverkostoon osallistuvat KTL, TTL, Kela sekä Tilastokeskus ja Eläketurvakeskus.

Alkoholitutkimussäätiö

Kertomusvuoden aikana julkaistiin Alkoholitutkimussäätiön rahoittamia väitöskirjoja neljä ja kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäyneitä artikkeleita 11. Lisäksi ilmestyi 26 muuta tieteellistä kirjoitusta. Jatkorahoitusta myönnettiin 14 tutkimussopimushankkeelle. Lisäksi käynnistettiin kuusi uutta sopimushanketta. Alkoholismista toipumista tutkitaan elämäntapaan liittyvänä prosessina. Päihdeongelmaisten pakkohoitoa ja sen vaihtoehtoisia hoito- ja kontrollimuotoja tutkitaan Suomessa ja Ruotsissa yli 50 vuoden aikajänteellä. Huumeiden yhteiskunnallisia haittoja tutkitaan etnografisin menetelmin. Rottakokeiden avulla tutkitaan erilaisille päihteille herkistymisen geneettistä taustaa. Rotilla tutkitaan myös opioidi-, dopamiini- ja serotoniini-reseptorien kautta vaikuttavien lääkeaineiden yhteyttä alkoholin kulutukseen. Lisäksi tutkitaan näiden lääkeaineiden vaikutuksia ihmisaivoissa PET-kuvantamismenetelmää käyttäen. Eräitä alkoholin vaikutuksia elimistöön tutkitaan, jotta voitaisiin kehittää juodun alkoholin määrää kuvaavia biologisia osoittimia.

2.4 Maksullinen toiminta

Stakesin maksullinen toiminta

Stakesin maksullinen toiminta koostuu aiempien vuosien tapaan pääosin konsultoinnista, julkaisujen ja luokitusten myynnistä, tilastojen ja rekistereiden erillisselvityksistä sekä muusta asiakaskohtaisesta erillispalvelusta.

Koulutus ja konsultointi

Pääasiassa maksullisia koulutuspalveluja Stakes tuotti yhteensä 220 (vuonna 2002 236) koulutuspäivää, jotka koostuivat 175 koulutuspäivästä ja 314 luennosta.

Stakesin maksullinen konsultointitoiminta painottui laajoihin konsultointiprojekteihin, joista ulkomaanavun yksikön keskeisimpiä on kuvattu luvussa 2.2.2. kansainvälistä yhteistyötä koskevassa kohdassa. Konsulttipäiviä tuotettiin kertomusvuonna 394 (438) päivää, joka ei sisällä ulkomaanavun yksikön projekteja. Tutkimuslupia ja tietosuojalausuntoja käsiteltiin 103 (81).

Yhteiskuntapoliittiset lehdet

Yhteiskuntapolitiikka-lehti (YP) ilmestyi suunnitelmien mukaisesti 6 kertaa ja yhteispohjoinen Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift (NAT) myös kuudesti ja kerran englanniksi. Yhteiskuntapolitiikan levikki oli 2 240, josta maksullisia tilaajia oli 1 370. Yhteispohjoismaisen päihdealan tiedelehden Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift:n (NAT) levikki oli 1 200, josta maksullisia tilaajia oli vajaa tuhat.

Julkaisutuotanto

Vuonna 2003 julkaistiin Stakesin sarjoissa ja erillisjulkaisuina yhteensä 30 kirjaa ja 34 monistet-
ta. Kirjoista oli ruotsinkielisiä yksi, englanninkielisiä kaksi, kaksikielisiä (suomi, englanti) yksi
ja kolmekielisiä (suomi, ruotsi ja englanti) neljä. Kirjojen laatua ja vaikuttavuutta kehitettiin
edelleen kiinnittämällä huomiota niiden luettavuuteen ja ymmärrettävyyteen.

Stakesin julkaisutuotanto ja levikki									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Painettuja nimikkeitä</i>									
Tutkimuksia	12	12	14	9	11	8	7	6	5
Raportteja	19	18	12	11	16	14	6	6	7
Oppaita	4	1	2	-	2	5	6	7	3
Tilastoja (SVT)	4	3	2	2	2	3	3	4	5
Luetteloita	-	3	1	1	1	1	0	0	0
Ohjeita ja luokituksia	9	9	7	4	7	0	3	2	4
Muuta	6	19	26	18	7	3	6	3	6
Yhteensä	54	65	64	45	46	34	28	28	30
<i>Monisteita</i>									
Aiheita	40	45	50	52	46	36	31	30	29
Themes	6	2	12	7	7	8	4	4	3
Tilastoraportteja	42	19	28	37	41	15	8	5	2
Yhteensä	88	66	90	96	94	59	43	29	34
Äänitteitä	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Videoita	-	-	4	-	-	3	-	-	-
Myytyjä julkaisuja, kpl	57 290	46 691	35 556	32 267	44 635	28 573	19 313	22 335	17 647
Myynti 1 000 mk	1 358	751	399	443	654	394	315	384	335
Kestotilaaajia 31.12.1999	305	305	276	274	264	258	272	163	150
Vaihtosopimuksia	30	32	32	32	33	33	21	20	20
-julkaisuja	691	776	650	545	638	471	246	234	250
<i>Ilmaisjakelu</i>									
- vakiojakelu, saajia	86	76	117	168	130	110	92	90	92
- vakiojakelu, kpl	2 650	2 945	3 997	3 842	4 372	3 045	4 386	4 284	4 265
- muu ilmaisjakelu, kpl*	7 105	17 148	25 897	42 308	42 273	8 080	5 662	4 548	4 798

Uusia luetteloita tai luokituksia ei ilmestynyt vuonna 2003. Myytyjen julkaisujen määrä ja myyntitulot laskivat hieman vuodesta 2002, jolloin julkaistiin kaksi erittäin ajankohtaista Oppai-
ta-sarjan julkaisua.

Messut ja konferenssit

Sosiaali- ja terveystieteen suurin valtakunnallinen koulutus-, tiedotus- ja messutapahtuma, TER-
VE-SOS, järjestettiin Lahdessa 20. - 22.5.2003. Tapahtuman kautta Stakes esitteli tutkimus- ja
kehittämistoimintaansa sekä tietovarantojaan sosiaali- ja terveystieteen toimijoille. Tapahtumaan
osallistui sosiaali- ja terveystieteen ammattilaisia, luottamushenkilöitä, päättäjiä, tutkijoita ja opis-
kelijoita. Tapahtuman teemana oli 'Ihmisen arki - palvelut ja teknologia'. Koulutustapahtumaan
osallistui 1 235 ihmistä ja messuilla kävi 7 621 vierailijaa. Lisäksi Stakes osallistui useiden mes-
suosastojen toteuttamiseen kansallisissa ja kansainvälisissä tapahtumissa.

* Varastokirjanpidon ja ilmaisjakelun seuranta on tehostettu ja periaatteita selkiytetty, joten aikasarjan tiedot eivät
ole vertailukelpoisia. Lisäksi Taskutieto -tilasto muuttui pääosin maksulliseksi vuonna 2000. Taskutieto -tilaston
poikkeuksellisen suuri ilmaisjakelu sisältyy vuosien 1998-99 tietoihin (n. 12 000 kpl)

Stakesin alaiset valtion laitokset

Stakesin alaisten valtion laitosten toimintaa kuvaavat luvut vuodelta 2003 olivat seuraavat:

Stakesin alaiset valtion laitokset vuonna 2003					
Laitos	Henkilöstö	Paikkaluku	Hoitopäivien lkm.		Muutos %
			2002	2003	
Mielisairaalat					
Niuvanniemen sairaala (htv)	523	284	100 594	100 871	0,3
Vanhan Vaasan sairaala (htv)	205	130/147*	47 453	48 186	1,3
Yhteensä	704	414/431*	148 047	149 057	0,7
Koulukodit					
Harvialan koulukoti	20	15	5 872	6 365	8,4
Kasvun yhteisöt	97	54	19 371	20 368	5,1
Lagmansgårdenin koulukoti	19	15	7 156	9 603	34,2
Limingan koulutuskeskus	53,5	34	13 856	15 342	10,7
Sippolan koulukoti	39	30	11 716	11 975	2,2
Vuorelan koulukoti	38	24	12 362	12 231	-1,0
Yhteensä	260,5	172	70 333	75 884	7,9

* Vanhan Vaasan sairaalan paikkaluku 1.8.2003 alkaen 147.

Valtion mielisairaaloiden yhteinen sairaansijamäärä oli kertomusvuoden lopussa 431: Niuvanniemen sairaalassa oli 284 ja Vanhan Vaasan sairaalassa 1.8. alkaen 147 paikkaa. Vanhan Vaasan sairaalan toteutuneiden hoitopäivien lukumäärä ylitti tulossopimuksen tavoitteen 633 päivällä, eli runsaalla prosenttiyksiköllä. Myös Niuvanniemen sairaalassa toteutuneiden hoitopäivien lukumäärä oli tulossopimuksessa arvioitua suurempi (erotus 1 357 päivää eli 1,4 % tulossopimuksen tavoitteesta).

Mielentilatutkimuspotilaiden lukumäärä oli hieman ennakoitua pienempi, sillä Niuvanniemessä tutkimuksia tehtiin 49 tavoitteena olleen 65 sijasta. Vanhan Vaasan sairaalassa tehtiin 23 mielentilatutkimusta vaikka etukäteisarvio olikin 30. Kokonaisuutena molempien sairaaloiden maksullinen toiminta oli kuitenkin hieman ylijäämäistä. Molempien valtion mielisairaaloiden tulostavoitteet saavutettiin tulossopimuksessa osoitettujen resurssien puitteissa.

Valtion koulukotien toiminnan kehittämisessä kiinnitettiin erityistä huomiota huume-, lääke- ja alkoholiongelmista sekä mielenterveyshäiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen. Vuoden aikana toteutettiin kaikille koulukodeille tarkoitettu koulutus kriisitilanteiden varalta. Yhteistyössä Tampereen yliopiston kanssa toteutettiin tutkimus, jossa selvitettiin koulukotioppilaiden uraa, aikaa koulukodissa ja koulukodin jälkeistä selviytymistä. Koulukodeissa oli kaikkiaan 269 oppilasta, joista 100 oli tyttöjä ja poikia 169. Vuoden aikana koulukotien käyttöaste pysyi korkeana kaikissa koulukodeissa. Lagmansgårdenin koulukodin hoitopäivien suuri kasvu selit-

tyy paikkaluvun nostolla 12:sta 15:sta. Limingan koulutuskeskuksen osalta kasvu johtui huumeongelmaisten hoidon kysynnän lisääntymisellä.

Kunnat hankkivat koulukotipalvelut ostopalveluina laitoksilta. Koulukotien toiminnasta aiheutuvat menot kerätään hoitopäivämaksuina, joiden suuruudesta koulukodit itse päättävät nettobudjetointiperiaatteella. Koulukotien sisällölliseen kehittämiseen ja toiminnan tukemiseen sekä koulukotitoimintaan erikoistuvaan nuorisopsykiatriaan sekä eräisiin muihin menoihin on lisäksi myönnetty määrärahaa valtion talousarviossa. Koulukodit ja Stakes tekevät vuosittain tulosopimuksen, jossa sovitaan valtion budjettirahoituksen kohdentamisesta ja toiminnan suuntaviivoista. Myös Opetushallitus osallistuu tulosopimusneuvotteluihin ja allekirjoittaa tulosopimuksen koulukotien opetustoiminnasta ja sen rahoituksesta vastaavana virastona.

2.5 Taloudellisuus ja kannattavuus

Stakesin rahoitusrakenne

Stakesin vuoden 2003 kokonaisrahoituksesta 59 % koostui budjettirahoituksesta, 17 % maksullisen toiminnan tuloista ja 24 % ulkopuolisesta rahoituksesta. Ulkopuolisen rahoituksen määrä lisääntyi 16 % ja maksullisen toiminnan määrä 11 % budjettirahoituksen vähentyessä 4 % vuoteen 2002 verrattuna. Seuraavassa taulukossa esitetään Stakesin toiminnan rahoitusrakenne vuonna 2003.

Stakesin rahoituslaskelma 2003		(1000 €)
Rahan lähteet		Yhteensä
1. Virastolle osoitettu budjettirahoitus		23 656
1.1 Toimintamenomäärärahat, vuosi 2003	21 045	
1.2 Toimintamenomäärärahat, siirtyneet	2 611	
2. Maksullisen toiminnan tuotot		6 828
2.1 Liiketaloudelliset suoritteet		
2.1.1 Ulkomaanavun yksikkö	5 448	
2.1.2 Muu Stakes	1 380	
3. Ulkopuolinen rahoitus		9 453
3.1 Muut valtion virastot		
3.1.1 Sosiaali- ja terveysministeriö *)	6 060	
3.1.2 Ulkoasiainministeriö	625	
3.1.3 Suomen Akatemia	502	
3.1.4 Muut valtion virastot	249	
3.2 EU	890	
3.4 Muu ulkopuolinen rahoitus	1 127	
4. Muut tuotot		0
Rahan lähteet yhteensä		39 937
Rahan käyttö		Yhteensä
1. Kulutusmenot		32 590
1.1 Virka- ja työsuhdepalkat	15 097	
1.2 Palkkiot	635	
1.3 Henkilöstösivukulut	3 934	
1.4 Tutkimus- ja kehittämistyöpalvelut	3 063	
1.5 Muut ulkopuoliset palvelut	4 825	
1.6 Muut kulutusmenot	5 036	
2. Investoinnit		776
2.1 Atk-ohjelmistot	198	
2.2 Koneet, atk-laitteet ja kalusteet	578	
3. Valtionavut ja muut siirtomenot		5 166
(sis. TE-rahast, mm. ulkomaanavun yksikön siirtomenot Alkoholitutkimussäätiö)		
Rahan käyttö yhteensä		38 532

*) Sisältää n. 1,1 milj. € kunnille välitettyjä terveyden edistämisen määrärahoja.

Stakesin maksuton toiminta

Stakesissa tulot ja menot kohdennetaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti kustannuslajeittain sekä maksullisille että maksuttomille projekteille. Projekteina seurataan myös sisäisiä hallinnollisia toimintoja (esim. tukipalvelut ja johtaminen) ja ulospäin suuntautuvia jatkuvia toimintoja (esim. tilastotuotanto). Projektiseurannan kautta kootaan tuki- ja päätoimintojen kustannukset tulosalueittain ja ryhmittäin.

Maksuttoman toiminnan kustannukset vuosina 2001-2003

	Tuki-	Päätoi-	Maksuton toiminta yhteensä				
	toiminnot	minnot	2003	2002	2001	2003	2002-2003
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	%-osuus	Muutos-%
Henkilöstökustannukset	3 278	15 090	18 368	16 819	16 021	64	9
- Palkat	2 578	11 699	14 277	13 248	12 365	50	8
- Palkkiot	20	406	426	466	267	1	-9
- Muut henkilöstökustannukset	680	2 985	3 665	3 105	3 389	13	18
Aineet ja tarvikkeet	531	101	632	1 286	628	2	-51
Vuokrat	2 526	119	2 645	3 065	2 513	9	-14
Palvelujen ostot	1 827	2 859	4 686	4 356	3 196	16	8
Matkat	125	1 074	1 199			4	
Muut erilliskustannukset	62	634	696	2 029	1 768	2	
Erilliskustannukset	8 349	19 877	28 226	27 556	24 126		2
Pääomakustannukset							
- Poistot	750	0	750	573	543	3	31
- Korot	91	2	93	89	80		4
Pääomakustannukset yhteensä	841	2	843	661	623	3	28
Vähennetään ulkomaanavun yksikön osuus tukitoimintojen kustannuksista	-193		-193	-183			
Vähennetään muun maksullisen toiminnan osuus tukitoimintojen kustannuksista	-202		-202	-235			
Vähennetään maksullisen toiminnan osuus pääomakustannuksista				-18			
Yhteensä maksullisen toiminnan osuus	-395		-395	-436	-479		
Tukitoiminnan kustannusten jako maksuttomille päätoiminnoille	-8 795	8 795					
KOKONAISKUSTANNUKSET		28 674	28 674	27 781	24 270		

Erilliskustannukset ovat yksikön projektien aiheuttamia kustannuksia. Kokonaiskustannukset sisältävät tulosalueille vyörytetyt tukitoimintojen kustannukset eli osuuden Stakesin yhteiskustannuksista. Osa tukitoimintojen kustannuksista on kohdistettu maksulliseen toimintaan. Siltä osin kuin tukitoimintoja hoitavilla tulosalueilla (Hallintopalvelut ja StakesTieto) on myös suoraan ulospäin suuntautuvaa toimintaa, ovat projektien kustannukset päätoiminnoissa.

Stakesin maksuttoman toiminnan kokonaiskustannukset vuonna 2003 olivat 28,7 milj. €. Kokonaiskustannukset kasvoivat 3 % vuoteen 2002 verrattuna. Maksuttoman toiminnan erilliskustan-

nukset vuonna 2003 olivat 28,2 milj. €, mikä on noin 2 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Kustannusten kasvu aiheutui lähinnä yleisen kustannustason noususta. Lisäksi toimitalohankkeen loppuun saattaminen aiheutti vielä jonkin verran kertaluonteisia kustannuksia vuoden 2003 aikana.

Tukitoimintojen erilliskustannukset vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna 4 % ollen 31 % koko maksuttoman toiminnan kustannuksista. Tukitoimintojen osuus maksuttoman toiminnan kokonaiskustannuksista laski vuoteen 2002 verrattuna. Vuosi 2002 oli kuitenkin poikkeuksellinen toimitalohankkeen johdosta.

Päätoiminnot sisältävät ulospäin suuntautuvan toiminnan, kuten jatkuvan toiminnan luonteiset tietopalvelu- ja tilastointitehtävät sekä varsinaiset tutkimus- ja kehittämisprojektit. Päätoiminnoissa suurimmat erilliskustannukset syntyvät henkilöstökustannuksista (76 %) ja ostopalveluista (14 %).

Maksuttoman toiminnan kokonaiskustannukset tulosalueittain vuosina 2001-2003

Tulosalue	2003	2002	2001	2003 %-osuus	2002-2003 Muutos-%
Sosiaali- ja terveyspalvelut	11 582	10 806	9 910	40 %	7 %
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	7 247	7 493	7 286	25 %	-3 %
Stakes Tieto	7 049	6 169	5 777	25 %	14 %
Hallintopalvelut	465	2 042	1 298	2 %	
Ulkomaanavun yksikkö	897	1 271		3 %	-29 %
Alue- ja kuntapalvelut	1 434			5 %	
Maksuttoman toiminnan kokonaiskustannukset	28 674	27 781	24 271	100 %	3 %

Tulosalueittain tarkasteltuna kustannukset kasvoivat merkittävimmin Stakes Tieto ja Sosiaali- ja terveyspalvelut -tulosalueilla. Vuoden 2003 alussa perustettiin Alue- ja kuntapalvelut tulosityksikkö, johon siirrettiin toimintoja lähinnä Hallintopalveluista sekä vähäisemmässä määrin sosiaali- ja terveyspalveluista.

Stakesin maksullisen toiminnan kannattavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön Stakesin maksullisista suoritteista antaman maksuasetuksen perusteella Stakesin maksulliset suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisesti. Talousarviossa vuodelle 2003 on asetettu tavoitteeksi, että maksullinen toiminta on kannattavaa.

Stakesin maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus vuosina 2001-2003

	Tulosalueet	Ulko-			
		maanavun	Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä
	2003	yksikkö	2003	2002	2001
	1000 €	1000 €	1000 €		
TUOTOT					
Maksullisen toiminnan myyntituotot	1 382	5 449	6 831	6 349	5 966
Maksullisen toiminnan muut tuotot	-2	-1	-3	-206	6
Tuotot yhteensä	1 380	5 448	6 828	6 144	5 972
KUSTANNUKSET					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-48	139	91	103	268
Henkilöstökustannukset	312	987	1 299	1 359	1 552
Vuokrat	51	105	156	119	168
Palvelujen ostot	564	1 308	1 872	1 995	2 416
Muut erilliskustannukset	100	2 560	2 660	2 107	2 188
Erilliskustannukset yhteensä	979	5 099	6 078	5 682	6 593
KÄYTTÖJÄÄMÄ	401	349	750	461	-621
Tukitoimintojen kustannukset	179	193	372	418	479
Poistot	17	12	29	29 *)	35 *)
Korot	10	4	14		
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	206	209	415	447	514
Kokonaiskustannukset yhteensä	1 183	5 308	6 492	6 129	7 107
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)	196	140	336	15	-1 135

*) sisältää sekä poistot että korot

Stakesin maksullinen toiminta tulosalueittain vuonna 2003

Liiketaloudelliset suoritteet	Hyvin- Palvelut 1000 €	vointi 1000 €	Stakes Tieto 1000 €	Hallinto- palvelut 1000 €	Ulko- maana- vun yksikkö 1000 €	Alue- ja kunta- palvelut 1000 €	Stakes yhteensä 1000 €	Stakes ilman HEDE- Ciä 1000 €
TUOTOT								
Myyntituotot	306	195	513	25	5 449	343	6 831	1 382
Muut tuotot			-2		-1		-3	-2
Tuotot yhteensä	306	195	511	25	5 448	343	6 828	1 380
KUSTANNUKSET								
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	13	10	-58	1	139	-14	91	-48
Henkilöstökustannukset	71	30	103	1	987	107	1 299	312
Vuokrat	2	5	2	11	105	31	156	51
Palvelujen ostot	93	104	305	1	1 308	61	1 872	564
Muut erilliskustannukset	44	12	10		2 560	34	2 660	100
Erilliskustannukset yhteensä	223	161	362	14	5 099	219	6 078	979
KÄYTTÖJÄÄMÄ	83	34	149	11	349	124	750	401
Osuus yhteiskustannuksista								
Tukitoimintojen kustannukset	35	17	73	1	193	53	372	179
Poistot	3	2	7		12	5	29	17
Korot	3		6		4		14	10
Osuudet yhteensä	41	19	86	1	209	58	415	206
KOKONAISKUSTANNUKSET	264	179	448	15	5 308	277	6 492	1 183
Ylijäämä (+) /alijäämä (-)	42	16	63	10	140	66	336	196

Stakesin maksullinen toiminta oli vuonna 2003 ylijäämäistä. Toiminnan tuotot vuonna 2003 olivat yhteensä 6,8 milj. € ja kasvoivat 11 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kokonaiskustannukset nousivat myös, mutta tuottoja maltillisemmin, noin 6 %. Näin ollen maksullisen toiminnan ylijäämä kasvoi merkittävästi ollen nyt 5 % tuotoista. Vuonna 2003 kaikkien tulosalueiden ja -yksiköiden maksullisen toiminnan tulos oli ylijäämäinen. Tulosalueittain tarkasteltuna ulko- maanavun yksikkö, alue- ja kuntapalvelut ja StakesTieto tuottivat suurimmat ylijäämät. Maksullisen toiminnan tuloksen parantuminen on saavutettu tehostamalla toimintaa ja parantamalla maksullisen toiminnan seurantaa.

Stakesin maksullisen toiminnan tunnusluvut vuosina 2001-2003

	Toteutunut 2001 1000 €	Toteutunut 2002 1000 €	Tavoite 2003 1000 €	Toteutunut 2003 1000 €
Tuotot	5 972	6 144	5 700	6 828
Erilliskustannukset	6 593	5 682	5 220	6 078
Käyttöjäämä	-621	462	480	750
Käyttöjäämä % tuotoista	-10 %	8 %	8 %	11 %
Tukitoimintojen kustannukset	479	418	450	372
Pääomakustannukset	35	29	21	43
Kokonaiskustannukset	7 107	6 129	5 691	6 492
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)	-1 135	15	9	336
Yli- / Alijäämä % tuotoista	-19 %	0 %	0	5 %

Maksullisen toiminnan tuotot olivat 1,1 milj. € korkeammat kuin STM:n kanssa tehdyssä tulosopimuksessa oli asetettu tavoitteeksi. Tulossopimusta tehtäessä tuottojen kertymistä arvioitiin varovaisesti erityisesti maksulliseen konsultointitoimintaan liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi. Kustannukset pystyttiin pitämään kurissa ja näin ollen maksullisen toiminnan ylijäämä toteutui tavoiteltua suurempana.

Stakesia koskevassa maksuasetuksessa on kymmenen eri tuoteryhmää. Stakes on omassa projektiseurannassa koonnut erityyppisten suoritteiden seurannan viiteen maksullista toimintaa tuoteryhmittäin kuvaavaan ryhmään: koulutustoiminta, konsultointi, tietopalvelut, muu maksullinen palvelu ja maksulliset tuotteet. Näiden viiden ryhmän lisäksi on eroteltu tuoteryhmäkohtaista käsittelyä varten maksulliset lehdet ja julkaisut.

Stakesin maksullinen toiminta tuoteryhmittäin vuonna 2003

	Tuotot yhteensä	Erillis- kustannukset	Käyttöjäämä	Kokonais- kustannukset	Ylijäämä (+) Alijäämä (-)
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Koulutus	227	122	105	148	79
Konsultointi	5 626	5 245	381	5 487	138
Tietopalvelu	1	0	1	0	1
Muu maksullinen palvelu	441	534	-94	669	-229
Maksulliset tuotteet	114	102	12	109	5
Lehdet	85	79	5	79	5
Julkaisut	335	-6	340	-1	335
Yhteensä	6 828	6 077	751	6 492	336

Konsultointi, johon esimerkiksi koko ulkomaanavun yksikön toiminta sisältyy, muodostaa suurimman ryhmän tuottojen ja kokonaiskustannusten perusteella. Sen tulos oli selvästi ylijäämäinen vuonna 2003. Koulutus ja julkaisut ovat seuraavaksi merkittävimmät ryhmät. Koulutustoiminnan tuottoihin ja kustannuksiin on sisällytetty pääosaltaan seminaarien, messujen ja konferenssien tuotot ja kustannukset. Julkaisujen erilliskustannusten saldo johtuu varastokirjausten oikaisuisista.

Valtion mielisairaaloiden maksuton toiminta

Valtion mielisairaaloiden maksuttoman toiminnan kustannukset vuosina 2001-2003

	Vanha Vaasa 2003 1 000 €	Niuvan- niemi 2003 1 000 €	Yhteensä 2003 1 000 €	Yhteensä 2002 1 000 €	Yhteensä 2001 1 000 €
KUSTANNUKSET					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2	20	22	5	7
Henkilökustannukset	107	133	240	129	108
Vuokrat		5	5	5	4
Palvelujen ostot	9	99	108	69	15
Muut kustannukset		6	6	38	30
Erilliskustannukset yhteensä	118	263	381	246	164
Osuus yhteiskustannuksista					
- pääomakustannukset	33	7	40		
- tukitoiminnot				13	9
- muut yhteiskustannukset	14		14		4
Yhteiskustannukset yhteensä	47	7	54	13	13
KOKONAISKUSTANNUKSET	165	270	435	259	177

Valtion mielisairaaloista Niuvanniemen sairaala toimii Kuopin yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana, jossa annetaan oikeuspsykiatrian perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta sekä tehdään terveystieteellistä tutkimusta. Tieteellinen tutkimustoiminta on vakiinnuttanut asemansa tärkeänä painopistealueena myös Vanhan Vaasan sairaalassa, mutta EVO-rahoitusta ei kuitenkaan ole vielä kertynyt. Valtion talousarviossa valtion mielisairaaloiden toimintamomentille osoitella määrärahalta katettiin kertomusvuonna osa yliopisto-opetuksesta ja tieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuneista kustannuksista. Lisäksi Niuvanniemen sairaalaan perustetun vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön suunnittelusta ja käynnistämisestä aiheutuneita menoja katettiin toimintamäärärahoilla yhteensä 0,2 milj. €.

Valtion mielisairaaloiden maksullinen toiminta

Sosiaali- ja terveysministeriön valtion mielisairaaloiden maksullisista suoritteista antaman maksuasetuksen perusteella mielisairaaloiden suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisesti. Valtion mielisairaalat rahoittavatkin toimintansa pääasiassa kunnilta perittäviltä hoitomaksuilla. Mielen-tilatutkimukset ovat myös sairaaloiden maksullista toimintaa. Mielen-tilatutkimuksista aiheutuvat kustannukset peritään lääninhallituksilta (momentti 33.06.26).

Valtion talousarviossa on asetettu kannattavuustavoitteeksi, että tuotoilla katetaan kustannukset ilman voiton tavoittelua. Valtion mielisairaaloiden tuotot ja kustannukset ovat kasvaneet noin 9 %. Maksullisen toiminnan tulos yhteensä on 0,58 milj. € ylijäämäinen eli toiminta oli tavoitteen mukaisesti kannattavaa, mutta ylijäämää kertyi yli tavoitteen. Maksujen määrittäminen tasolle, jolla kustannukset tulevat katettua, mutta voittoa ei kerry, on haasteellinen tehtävä. Sairaaloiden toiminnassa on ennen kaikkea pyritty varmistamaan, että tuotot kattavat kustannukset eikä alijäämää synny. Niuvanniemen sairaalassa käyttöaste (97,3 %) ylitti tulossopimuksessa tavoitteeksi asetetun (96 %), mikä paransi kannattavuutta tavoitellusta. Vanhan Vaasan sairaalan käyt-

töaste jäi tavoitetta (98,37 %) hieman pienemmäksi (97,3 %), mutta tuottojen kertyminen oli kuitenkin lähes tulossopimuksessa asetetun tavoitteen mukaista. Kun kustannukset tässä tilanteessa jäivät ennakoitua pienemmiksi, myös Vanhan Vaasan sairaalan tulos oli ylijäämäinen.

Valtion mielisairaaloiden maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus 2001-2003

	Vanha Vaasa 2003 1 000 €	Niuvanniemi 2003 1 000 €	Yhteensä 2003 1 000 €	Yhteensä 2002 1 000 €	Yhteensä 2001 1 000 €
TUOTOT					
Maksullisen toiminnan myyntituotot	10 479	24 887	35 366	32 287	30 120
Maksullisen toiminnan muut tuotot	88	491	579	576	511
Tuotot yhteensä	10 567	25 378	35 945	32 863	30 631
KUSTANNUKSET					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 052	2 265	3 317	2 871	2 432
Henkilökustannukset	7 812	18 842	26 654	24 523	23 491
Vuokrat	712	1 924	2 636	2 413	2 320
Palvelujen ostot	592	1 440	2 032	2 050	1 679
Pääomakustannukset				346	302
Muut kustannukset	122	160	282	329	272
Erilliskustannukset yhteensä	10 290	24 631	34 921	32 532	30 496
KÄYTTÖJÄÄMÄ	277	747	1 024		
Tukitoimintojen osuus (Stakes)	17	18	35		
Poistot	86	278	364		
Käyttöomaisuuden korot	12	33	45		
Vaihto-omaisuuden korot	7	7	14		
Muut yhteiskustannukset	-14		-14		
Osuus yhteiskustannuksista	108	336	444		
KOKONAISKUSTANNUKSET	10 398	24 967	35 365	32 532	30 496
YLIJÄÄMÄ	169	411	580	331	135

Valtion mielisairaaloiden maksullisen toiminnan tunnusluvut vuosina 2001 – 2003

	2001 Toteutunut 1 000 €	2002 Toteutunut 1 000 €	2003 Tavoite 1 000 €	2003 Toteutunut 1 000 €	2002-2003 Muutos % 1 000 €
Tuotot	30 631	32 863	35 414	35 945	9
Kokonaiskustannukset	30 496	32 532	35 304	35 365	9
Ali- tai ylijäämä	135	331	110	580	
Ali- tai ylijäämä % tuotoista	0,4	1,0	0,3	1,6	
Tuotot % kustannuksista	100	101	100	102	

Valtion koulukotien toiminta

Valtion talousarviossa momentille 33.12.21 on valtion koulukotien toimintaan myönnetty 0,6 milj. €. Talousarviossa todetaan, että määrärahaa saa käyttää muun muassa koulukotien sisällölliseen kehittämiseen ja toiminnan tukemiseen sekä koulukotitoimintaan erikoistuvaan nuorisopsykiatriaan.

Koulukotien kustannusten seurantajärjestelmässä ei aikaisempina vuosina ole seurattu erikseen näitä koulukotien sisällölliseen kehittämiseen ynnä muuhun maksuttomaan toimintaan liittyviä kustannuksia. Vuoden 2003 aikana käynnistettiin maksuttoman toiminnan seuranta. Seuranta ei kaikilta osin ole vielä kattavaa eikä kustannuslaskennassa ole riittävästi kyetty huomioimaan esimerkiksi yhteiskustannusosuuksien jakamista myös maksuttomalle toiminnalle. Tämän vuoksi voidaan edelleen todeta, että maksullisen toiminnan kustannuksiin sisältyy jossain määrin eriä, jotka kuuluisivat maksuttoman toiminnan kustannuksiin. Tämä rasittaa maksullisen toiminnan tulosta. Seurannan ja kustannuslaskennan kehittämistä jatketaan vuoden 2004 aikana.

Valtion koulukotien maksuttoman toiminnan kustannukset vuonna 2003

	Harviala	Kasvun yhteisöt	Lagmansgården	Liminka	Sippola	Vuorela	Yhteensä
	2003	2003	2003	2003	2003	2003	2003
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
KUSTANNUKSET							
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		1	1				2
Henkilökustannukset		59	34	22	23	26	163
Vuokrat							
Palvelujen ostot		16				1	17
Matkat		2			8		10
Muut kustannukset							
Erilliskustannukset yht.		77	35	22	32	26	192
Tukitoimintojen osuus (Stakes)							
Poistot		1					1
Käyttöomaisuuden korot							
Vaihto-omaisuuden korot							
Muut yhteiskustannukset							
Osuus yhteiskustannuksista		2					2
KOKONAIS-KUSTANNUKSET		79	35	22	32	26	194

Sosiaali- ja terveysministeriön valtion koulukotien maksullisista suoritteista antaman asetuksen mukaan valtion koulukotien suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisesti. Koulukotien toiminta rahoitetaan pääasiassa kuntien maksamilla hoitopäiväkorvauksilla ja koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoiminnan piiriin kuuluva toiminta rahoitetaan opetushallituksen momentilta. Opetushallituksen rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetusministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa vuosittain.

Valtion koulukotien toiminta vuonna 2003 oli alijäämäistä. Tämä johtui yllättävistä muutoksista hoito- ja koulupaikkojen käyttöasteessa. Koulukodit eivät itse juurikaan voi vaikuttaa siihen, missä määrin kunnat lähettävät niihin oppilaita. Kuntien yleisesti kiristynyt taloustilanne vaikutti vuoden 2003 aikana siten, etteivät ne lähettäneet oppilaita osaan koulukodeista ennakoidussa

määrin. Käyttöasteen lasku näkyy välittömästi kertyvissä tuotoissa, mutta kustannusten sopeuttaminen käyttöasteen laskuun ei kuitenkaan onnistu samalla tavalla, koska suuri osa kustannuksista (vuokrat, henkilöstömenot yms.) ovat tarkastelulla aikavälillä käytännössä kiinteitä. Koulukotien maksullisen toiminnan tuotot ja kustannukset kasvoivat noin 5 %.

Valtion koulukotien maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus vuosina 2001-2003

	2001	2002	2003
	1000 €	1000 €	1000 €
TUOTOT			
Maksullisen toiminnan myyntituotot	10 591	11 594	12 242
Maksullisen toiminnan muut tuotot	325	328	292
Opetushallituksen osuus	1 773	1 793	1 821
Tuotot yhteensä	12 689	13 715	14 355
KUSTANNUKSET			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	946	1 088	1 048
Henkilöstökustannukset	8 822	9 030	9 882
Vuokrat	1 561	1 626	1 646
Palvelujen ostot	982	1 109	1 028
Matkat	226	253	283
Muut erilliskustannukset	323	348	283
Erilliskustannukset yhteensä	12 860	13 454	14 169
KÄYTTÖJÄÄMÄ	-171	261	186
Tukitoimintojen osuus (Stakes)			100
Poistot	356	332	285
Korot	70	61	49
Muut yhteiskustannukset			
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	426	393	433
KOKONAISKUSTANNUKSET YHTEENSÄ	13 286	13 847	14 602
YLI- (+) / ALIJÄÄMÄ (-)	-597	-132	-247

Valtion koulukotien maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus koulukodeittain vuonna 2003

	Harviala 1000 €	Kasvun yhteisöt 1000 €	Lag- mans- gården- 1000 €	Liminka 1000 €	Sippola 1000 €	Vuorela 1000 €	Koulukodit yhteensä 1000 €
TUOTOT							
Maksullisen toiminnan myynti- tuotot	891	4 030	1 278	2 789	1 498	1 755	12 242
Maksullisen toiminnan muut tuotot	7	61	4	102	41	77	292
Opetushallituksen osuus	152	630	192	294	296	256	1 821
Tuotot yhteensä	1 050	4 722	1 474	3 185	1 835	2 087	14 355
KUSTANNUKSET							
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	92	344	134	227	113	139	1 048
Henkilöstökustannukset	732	3 315	1029	1 889	1 329	1 587	9 882
Vuokrat	117	557	95	383	224	269	1 646
Palvelujen ostot	66	281	101	310	160	110	1 028
Matkat	20	87	31	95	25	25	283
Muut erilliskustannukset	18	118	23	54	32	38	283
Erilliskustannukset yh- teensä	1 044	4 703	1 413	2 958	1 883	2 166	14 169
KÄYTTÖJÄÄMÄ	6	19	61	227	-48	-79	186
Tukitoimintojen kustannuk- set(Stakes)	17	17	17	17	17	17	100
Poistot	27	91	24	60	35	48	285
Käyttöomaisuuden korot	7	17	4	10	4	6	49
Vaihto-omaisuuden korot							
Muut yhteiskustannukset							
Osuus yhteis- kustannuksista yhteensä	51	125	45	86	57	71	433
KOKONAISKUSTAN- NUKSET YHTEENSÄ	1 095	4 828	1 458	3 044	1 940	2 237	14 602
YLI- (+) / ALIJÄÄMÄ (-)	-45	-105	16	141	-105	-150	-247

Valtion koulukotien maksullisen toiminnan tunnusluvut vuosina 2001 – 2003

	2001 To- teutunut 1000 €	2002 To- teutunut 1000 €	2003 Ta- voite 1000 €	2003 To- teutunut 1000 €	2002-2003 Muutos -% 1000 €
Tuotot	*) 12 689	*) 13 715	14 127	*) 14 355	5
Kokonaiskustannukset	13 286	13 847	14 127	14 602	5
Ali- tai ylijäämä	-597	-132	0	-247	
Ali- tai ylijäämä % tuotoista	-4,7	-1,0	0,0	-1,7	
Tuotot % kustannuksista	95,5	99,0	100	98,3	

*) Sisältää Opetushallituksen rahoitusosuuden.

3 Tilinpäätös

3.1. Tilinpäätöslaskelmat

Stakes - Tilivirasto 557	TUOTTO- JA KULULASKELMA			
	01.01.2003 - 31.12.2003		01.01.2002 - 31.12.2002	
Toiminnan tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot	54 448 168,68		50 024 731,39	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	701 819,38		726 469,63	
Muut toiminnan tuotot	<u>10 752 853,32</u>	<u>65 902 841,38</u>	<u>9 383 029,70</u>	<u>60 134 230,72</u>
Toiminnan kulut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	5 258 694,90		5 362 340,16	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-13 871,54		-20 497,41	
Henkilöstökulut	56 801 783,21		52 460 119,97	
Vuokrat	7 089 945,31		7 228 491,14	
Palvelujen ostot	9 784 382,46		9 622 353,16	
Muut kulut	2 640 607,55		2 766 259,81	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-78 299,84		103 356,53	
Poistot	1 411 744,00		1 200 742,00	
Sisäiset kulut	<u>775 705,65</u>	<u>-83 670 691,70</u>	<u>689 361,50</u>	<u>-79 412 526,86</u>
Jäämä I		-17 767 850,32		-19 278 296,14
Rahoitustuotot ja -kulut				
Rahoitustuotot	11 659,91		4 586,52	
Rahoituskulut	<u>167,91</u>	<u>11 492,00</u>	<u>335,26</u>	<u>4 251,26</u>
Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot	9 030,85		404,02	
Satunnaiset kulut	<u>3 530,39</u>	<u>5 500,46</u>	<u>2 214,53</u>	<u>-1 810,51</u>
Jäämä II		-17 750 857,86		-19 275 855,39
Siirtotalouden tuotot ja kulut				
Tuotot:				
Kunnilta	15 114,33		16 217,54	
Kuntayhtymiltä	7 585,52		10 229,29	
Muut	<u>2 495,21</u>	<u>25 195,06</u>	<u>3 712,23</u>	<u>30 159,06</u>
Kulut:				
Kunnille	3 113 129,62		3 215 346,09	
Kuntayhtymille	403 323,41		169 905,13	
Elinkeinoelämälle	800 359,78		515 597,06	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	800 584,01		590 603,33	
Kotitalouksille	351 517,12		339 427,51	
Ulkomaille	2 120 643,25		1 554 692,29	
Muut	<u>0,00</u>	<u>-7 589 557,19</u>	<u>1 682,00</u>	<u>-6 387 253,41</u>
Jäämä III		-25 315 219,99		-25 632 949,74
Tuotot veroista ja pakollista maksuista				
Perityt arvonlisäverot	506 894,19		629 727, 83	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>4 118 821,09</u>	<u>-3 611 926,90</u>	<u>4 517 970,69</u>	<u>-3 888 242,86</u>
Tilikauden kulujäämä		-28 927 146,89		-29 521 192, 60

Stakes- tiliviraston (557) tase

VASTAAVAA	31.12.2003		31.12.2002	
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	435 209,16		286 505,28	
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>19 799,92</u>	455 009,08	<u>22 193,92</u>	308 699,20
Aineelliset hyödykkeet				
Rakennelmat	21 464,29		9 600,49	
Koneet ja laitteet	3 581 723,26		3 843 315,95	
Kalusteet	177 316,79		184 603,56	
Muut aineelliset hyödykkeet	<u>9 410,00</u>	3 789 914,34	<u>11 277,00</u>	4 048 797,00
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>29 843,77</u>	29 843,77	<u>30 501,00</u>	30 501,00
YHTEENSÄ		4 274 767,19		4 387 997,20
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Vaihto-omaisuus				
Aineet ja tarvikkeet	134 603,86		136 359,94	
Keskeneräiset tuotteet	25 609,28		41 507,57	
Valmiit tuotteet/Tavarat	<u>385 151,84</u>	545 364,98	<u>275 326,09</u>	453 193,60
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	10 615 354,99		9 134 951,53	
Siirtosaamiset	154,44		0,00	
Muut lyhytaikaiset saamiset	37 485,53		37 749,66	
Ennakkomaksut	<u>42 504,41</u>	10 695 499,37	<u>518 981,90</u>	9 691 683,09
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Kassatilit	7 964,11		7 532,37	
Tiliviraston tulotilit	0,00		15,08	
Muut pankkitilit	404 650,79		575 096,38	
Muut rahat ja pankkisaamiset	2 465,23		2 427,93	
Sisäisen rahaliikkeen tilit	<u>-13 224,57</u>	401 855,56	<u>0,00</u>	585 071,76
YHTEENSÄ		<u>11 642 719,91</u>		<u>10 729 948,45</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>15 917 487,10</u>		<u>15 117 945,65</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Valtion pääoma				
Valtion pääoma 01.01.1998	749 937,98		749 937,98	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-1 277 531,29		-1 228 445,61	
Pääoman siirrot	31 350 343,33		29 472 106,92	
Tilikauden kulujaämä	<u>-28 927 146,89</u>	1 895 603,13	<u>-29 521 192,60</u>	-527 593,31
Rahastojen pääomat				
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	<u>2 465,23</u>	2 465,23	<u>2 427,93</u>	2 427,93
VIERAS PÄÄOMA				
Lyhytaikainen				
Saadut ennakot	800 018,20		1 452 994,08	
Ostovelat	2 236 463,76		2 349 812,74	
Tilivirastojen väliset tilitykset	1 331 739,76		1 280 754,19	
Edelleen tilittävät erät	1 582 755,80		1 697 319,52	
Siirtovelat	7 005 083,82		6 520 984,94	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>1 063 357,40</u>	14 019 418,74	<u>2 341 245,56</u>	15 643 111,03
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>14 019 418,74</u>		<u>15 643 111,03</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>15 917 487,10</u>		<u>15 117 945,65</u>

Stakes- tiliviraston (557) Talousarvion toteumalaskelma 1.1 - 31.12.2003

		Tilinpäätös	Talousarvio	Tilinpäätös	Vertailu
		2002	2003	2003	talousarvio/ tilinpäätös
Tuloarviotilit					
11.04.01	Arvonlisäverotulot	417 770,00	367 892,60	367 892,60	0,00
12.33.99	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	2 683,05	70 858,42	70 858,42	0,00
12.39.04	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	311 516,85	819 383,25	819 383,25	0,00
12.39.10	Muut sekalaiset tulot	3 271,46	16 847,83	16 847,83	0,00
13.03.01	Osinkotulot	51,00	850,00	850,00	0,00
Tuloarviotilit yhteensä		735 292,36	1 275 832,10	1 275 832,10	0,00
Menoarviotilit					
24.50.66	Lähialueyhteistyö (S3V)	667 417,00	465 000,00	465 000,00	0,00
28.01.19	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisä- menot (A)	0,00	31,57	31,57	0,00
28.80.24	VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta (S2V)	14 111,23	0,00	0,00	0,00
28.81.23	Arvonlisäveromenot (A)	4 273 187,89	0,00	0,00	0,00
28.81.23.08	Valtiovarainministeriön hallinnonala	40,67	0,00	0,00	0,00
28.81.23.09	Opetusministeriön hallinnonala	60 922,64	0,00	0,00	0,00
28.81.23.13	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	4 212 224,58	0,00	0,00	0,00
28.81.24	Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutu- vat arvonlisäveromenot (A)	16 862,59	9 018,54	9 018,54	0,00
28.81.24.2	Lähialueyhteistyö	16 862,59	9 018,54	9 018,54	0,00
29.01.19	Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisävero- menot (A)	0,00	66 169,65	66 169,65	0,00
29.88.50	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)	643 167,45	773 566,00	773 566,00	0,00
32.10.19	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	0,00	66,82	66,82	0,00
33.01.19	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvon- lisäveromenot (A)	0,00	3 887 164,51	3 887 164,51	0,00
33.02.21	Toimintamenot (S2V) Stakes	22 980 000,00	21 045 000,00	21 045 000,00	0,00
33.02.21.1	Toimintamenot	22 980 000,00	21 045 000,00	21 045 000,00	0,00
33.02.21.2	Maksullinen toiminta	0,00	0,00	0,00	0,00
33.12.21	Toimintamenot (S2V) koulukodit	521 113,39	588 000,00	588 000,00	0,00
33.14.21	Toimintamenot (S2V) mielisairaalat	529 472,94	607 000,00	-193 134,26	800 134,26
33.23.30	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (A)	2 806 990,76	3 030 000,00	2 614 976,82	415 023,18
34.06.02	Palkkaperusteinen työllistämistuki valtion- hallinnolle (A)	35 726,12	80 150,67	80 150,67	0,00
34.06.02.1	Palkkaukset	35 726,12	80 150,67	80 150,67	0,00
Menoarviotilit yhteensä		32 488 049,37	30 551 167,76	29 336 010,32	1 215 157,44
Tilikauden alijäämä		31 752 757,01	28 060 178,22		

3.2 Tilinpäätöksen laskelmien tarkastelu

Tuotto- ja kululaskelma

Maksullisen toiminnan tuottoja kertyi yhteensä 54,4 milj. €. Tuotot kasvoivat 9 % vuoteen 2002 verrattuna. Stakesin maksullisen toiminnan tuotot kasvoivat 11 %, koulukotien 6 % ja sairaaloiden 10 %.

Stakesin tuottojen kasvu selittyy lähinnä ulkomaanavun yksikön maksullisen toiminnan suotuisalla kehityksellä. Mielisairaaloiden tuottojen kasvu selittyy muun muassa sillä, että Vanhan Vaasan sairaalan kapasiteetti lisääntyi 17 sairaalasiijalla, kun sinne 1.8.2003 perustettiin uusi osasto. Kokonaisuudessaan laskutettujen hoitopäivien ja mielentilatutkimuspäivien määrä nousi mielisairaaloissa 0,7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Koulukodeissa tuottojen kasvu selittyy toisaalta joissain koulukodeissa toteutuneella suoritteiden lisääntymisellä ja toisaalta kustannustason nousun aiheuttamilla hintojen korotuksilla. Muut toiminnan tuotot muodostuvat pääosin (99 %) yhteistoiminnan tuotoista, joista 80 % kertyi valtion virastoilta ja laitoksilta.

Toiminnan kulut kasvoivat 4,3 milj. € eli noin 5 %. Stakesin toiminnan kulut kasvoivat 2 %, mielisairaaloiden 8 % ja koulukotien 7 %.

Toiminnan kulujen kasvu selittyy lähinnä henkilöstökulujen kasvulla. Henkilöstökulut kasvoivat yli 8 % vuoteen 2002 verrattuna. Kasvusta osa selittyy palkkojen yleiskorotuksilla ja osa lisääntyneellä henkilöstöllä. Koulukodeissa henkilöstökulut kasvoivat 11 %, Stakesissa 8 % ja mielisairaaloissa 7 %.

Tase

Aineellisten hyödykkeiden tasearvo laski 6 % koko tiliviraston tasolla. Vuoden 2003 aikana investointien määrä oli vähäisempää aikaisempiin vuosiin verrattuna. Stakesissa tilanteeseen vaikutti uusien toimitilojen varustelu vuoden 2002 aikana, jolloin merkittäviä investointeja infrastruktuuriin ei vuonna 2003 tarvittu. Monien koulukotien osalta kustannusten kattaminen kertyvillä tuotoilla osoittautui vuoden mittaan mahdottomaksi ja tämä vähensi myös mahdollisuuksia investointeihin samoin kuin voimakas henkilöstökustannusten nousu.

Myyntisaamiset kasvoivat 16 % verrattuna edelliseen tilinpäätökseen. Stakesin osuus myyntisaamisista on 6,9 milj. € ja suurimmat saatavat ovat sosiaali- ja terveysministeriöltä, 3,4 milj. €, ulkoasiainministeriöltä, 0,8 milj. € ja eu:lta, 0,7 milj. €. Ennakkomaksujen määrä väheni 92 %. Tämä liittyy suurelta osin ulkomaanavun yksikön kansainvälisten projektien kirjauskäytäntöjen muutokseen. Ulkomaisille pankkitileille välitettäviä varoja ei enää seurata ennakkojen kautta vaan lkp-tilin 1931 Valuuttatilit kautta. Taseessa muilla pankkitileillä oleva saldo koostuu ulkomaanavun yksikön projektien käytössä Lesothossa ja Namibiassa olevista varoista. Sisäisen rahaliikkeen tileillä oleva creditsaldo liittyy tiliin 1998 Rahaliikkeen selvittelytili. Tiliä käytetään tilanteessa, jossa ulkomaisilta pankkitileiltä on maksuna suoritteesta annettu shekki, jota vastaanottaja ei vielä ole lunastanut ja meno ei näin ollen vielä näy pankin tiliotteella.

Ostovelkojen määrä on laskenut 5 %. Siirtovelkojen määrä kasvoi 7 %, mikä liittyy lomapalkkavelan kasvuun verrattuna edellisvuoteen. Tämä selittyy henkilöstömenojen yleisellä kasvulla.

Talousarvion toteumalaskelma

Vuonna 2003 tiliviraston käyttöön myönnettiin valtion talousarviossa toimintamäärärahoja 22,2 milj. € eli 1,9 milj. € vähemmän kuin vuonna 2002. Vähennys liittyi Stakesin toimitalohankkeeseen, johon vuonna 2002 oli ohjattu 2,5 milj. € rahoitusta. Mielisairaaloiden ja koulukotien talousarviorahoitus säilyi edellisen vuoden tasolla.

Vuodelle 2004 toimintamenomäärärahoista siirtyi 3,3 milj. €, josta 2,2 milj. € Stakesin, 0,5 milj. € koulukotien ja 0,6 milj. € mielisairaaloiden toimintamenomomenteilta. Vuoden 2002 siirtomäärärahoja koulukotien ja sairaaloiden toimintamenoihin peruutettiin yhteensä 0,8 milj. €. Stakesin osalta siirtyvien määrärahojen määrä laski 14 % eli yhteensä 0,4 milj. € vuoteen 2002 verrattuna.

Maksullisen toiminnan myyntituottoja kertyi yhteensä 54,4 milj. €, mikä oli 3,0 milj. € enemmän kuin talousarviossa vuodelle 2003 oli arvioitu. Stakesin osuus maksullisen toiminnan tuotoista oli 6,8 milj. €, mikä on 0,8 milj. € talousarviossa arvioitua enemmän. Stakesin tuotot nousivat 11 % vuoteen 2002 verrattuna. Tuottojen nousu liittyy suurelta osin ulkomaanavun yksikön tulokseen, joka oli talousarvion laatimisvaiheessa ennakoitua parempi.

Koulukotien maksullisen toiminnan myyntituotot olivat 12,3 milj. €, mikä on 0,6 milj. € enemmän kuin talousarviossa suunniteltiin ja noin 0,7 milj. € enemmän kuin vuonna 2002. Mielisairaaloiden maksullisen toiminnan tulot kasvoivat 3,1 milj. € vuodesta 2002 ja ylittivät talousarvion 1,6 milj. €. Tuottoja kertyi 35,4 milj. €.

Stakesin käyttöön osoitettiin lisäksi arviomääräraha valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon. Määrärahaa osoitettiin 3,0 milj. € eli 0,3 milj. € vähemmän kuin vuonna 2002. Määrärahaa käytettiin 2,6 milj. € ja määrärahan tarpeen arvioidaan alenevan vuosittain.

Muita suuria eriä olivat Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat ja lähialueyhteistyömäärärahat. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahojen myönnöt lisääntyivät 20 % vuodesta 2002, yhteensä 0,8 milj. euroon. Lähialueyhteistyömäärärahat vähenivät 30 %, yhteensä 0,5 milj. euroon.

Stakes- tiliviraston (557) Talousarvion toteutumalaskelma 1.1. - 31.12.2003

Talousarviotili	Määräraha tai tuloarvio			Käytetty, kertynyt tai peruutettu	Siirretty seuraavalle vuodelle	Vertailu talousarvi- oon
	Varainhoi- tovuodelta	Edellisiltä vuosilta	Käytet- tävissä			
Talousarvion toteutuminen bruttobudjetoitujen momenttien osalta						
11.04.01 Arvonlisäverotulot				368 000		
12.33.99 STM:n hallinnonalan muut tulot				71 000		
12.39.04 Menorästien ja siirrettyjen määrärahojenperuutukset				819 000		
12.39.10 Muut sekalaiset tulot				17 000		
13.03.01 Osinkotulot				1 000		
24.50.66 Lähialueyhteistyö	465 000	181 000	646 000	625 000	21 000	
28.80.24 VEL-perusteinen ja varhais- kuntoutustoiminta (S2V)	0	2 000	2 000	2 000	0	
28.81.24 Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteis- työstä aiheutuvat arvonlisäveromenot (A)				9 000		
29.01.19 Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)				66 000		
29.88.50 Suomen Akatemian tutkimus- määrärahat (S3V)	773 000	210 000	983 000	510 000	473 000	
33.01.19 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)				3 887 000		
33.23.30 Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (A)	3 030 000		3 030 000	2 615 000		415 000
34.06.02 Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle (A)				80 000		
Talousarvion toteutuminen nettobudjetoitujen momenttien osalta						
33.02.21.1 Stakesin toimintamenot maksuton toiminta (SV2)	21 045 000	2 611 000	23 656 000	22 011 000	1 645 000	
33.02.21.2 Stakesin toimintamenot maksullinen toiminta						
Bruttomenot	6 100 000			6 241 000		
-bruttotulot	-6 100 000			-6 831 000		
=nettomenot(+)/nettotulot(-)	0	0	0	-590 000	590 000	
33.12.21 Valtion koulukotien toiminta- menot (S2V)						
Bruttomenot	14 715 000			12 850 000		
-bruttotulot	-14 127 000			-12 521 000		
=nettomenot(+)/nettotulot(-)	588 000	193 000	781 000	329 000	452 000	
33.14.21 Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (S2V)						
Bruttomenot	34 859 000			35 329 000		
-bruttotulot	-34 252 000			35 946 000		
=nettomenot(+)/nettotulot(-)	607 000	183 000	790 000	-617 000	607 000	
402331221 Valtion koulukotien toimintamenot (S2V)		395 000	395 000		*	
402331421 Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (S2V)		424 000	424 000		*	

*) Momentti 12.39.04 sisältää siirtomäärärahojen peruutuksina seuraavat erät:

Talousarviotili	Euro
402331221	395 000
402331421	424 000
Yhteensä	819 000

3.3. Tilinpäätöslaskelmien liitteenä annettavat tiedot

- Liite 1: Selvitys suunnitelmien mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista
- Liite 2: Henkilöstökulut ja luontaisedut sekä lomapalkkavelat
- Liite 3: Kansallisomaisuuden ja käyttöomaisuuden hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen muutokset
- Liite 6: Myönnettyt valtiontakaukset, valtion takuut ja muut vastuusitoumukset eriteltynä
- Liite 7: Peruste, jonka mukaista kurssia on käytetty muunnettaessa ulkomaanrahamääräiset velat, saamiset ja sitoumukset Suomen rahaksi
- Liite 8: Hallinnassa olevat eri yhtiöiden erilaiset osakkeet ja osuudet sekä muut osakkeisiin rinnastettavat arvopaperit
- Liite 10: Selvitys kirjanpidon täydentämisestä tilinpäätöksessä talousarvioasetuksen 42 f §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla
- Liite 11: Erittely seuraavaan varainhoitovuoteen siirretyistä määrärahoista
- Liite 13: Tilinpäätöksen täsmäytyslaskelma
- Liite 14: Oman pääoman muutokset, euroa
- Liite 16: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat
- Liite 19: Muut oikeiden ja riittävien tietojen vaatimuksen edellyttämät liitteet

Stakes
Tilivirasto 557

Liite 1: Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tilivirastossa yhdenmukaisin periaattein käyttöomaisuushyödykkeiden taloudellisen käyttöiän mukaisina poistoina alkuperäisestä hinnasta.

Käyttöomaisuushyödykkeiden Autot ja muut maankuljetusvälineet sekä Laivat ja muut vesikuljetusvälineet poistot on laskettu jäännösarvopoistoina ja muiden hyödykkeiden poistot on laskettu tasapoistoina.

Mikäli hyödykkeelle jää jäännösarvo suunnitelman mukaisen poistoajan jälkeen ja sen taloudellinen käyttöikä jatkuu, tehdään jäännösarvolle uusi poistosuunnitelma, tasapoisto (3v.)

Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat :

Käyttöomaisuus	Poisto-	Poistoaika	Vuotuinen	Jäännös-
Aineettomat hyödykkeet	menetelmä	vuotta	poisto -%	arvo -%
Aineettomat oikeudet				
Ostetut atk-ohjelmat	tasapoisto	5	33,33	0
Muut aineettomat oikeudet	tasapoisto	arv. erikseen, 5-17 vuotta		
Aineelliset hyödykkeet				
Rakennelmat	tasapoisto	10	10	0
Koneet ja laitteet				
Autot ja muut maankuljetusvälineet	jäännösarvo	5	20	33
Autot ja muut maankuljetusvälineet	tasapoisto	3	33,33	0
Laivat ja muut vesikuljetusvälineet	jäännösarvo	5	20	33
Laivat ja muut vesikuljetusvälineet	tasapoisto	3	33,3	0
Raskaat työkoneet	tasapoisto	10	10	0
Kevyet työkoneet	tasapoisto	5	20	0
Atk-laitteet ja niiden oheislaitteet				
Palvelimet	tasapoisto	5	20	0
Muut atk-laitteet ja niiden oheislaitteet	tasapoisto	3	33,33	0
Toimistokoneet ja -laitteet	tasapoisto	5	20	0
Puhelinkeskukset ja muut viestintälaitteet	tasapoisto	5	20	0
Audiovisuaaliset koneet ja laitteet	tasapoisto	5	20	0
Laboratoriolaitteet ja -kalusteet	tasapoisto	5	20	0
Muut tutkimuslaitteet	tasapoisto	5	20	0
Muut koneet ja laitteet	tasapoisto	5	20	0
Kalusteet				
Asuinhuoneisto- ja toimistokalusteet	tasapoisto	5	20	0
Muut kalusteet	tasapoisto	5	20	0
Muut aineelliset hyödykkeet				
Taide-esineet		ei poistoja		0
Muut aineelliset hyödykkeet	tasapoisto	arv. erikseen, 5-20 vuotta		0
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Käyttöomaisuusarvopaperit				
Kiinteistöosakkeet		ei poistoja		
Muut osakkeet		ei poistoja		
Muut osuudet		ei poistoja		

Stakes**Tilivirasto 557****Liite 2: Henkilöstökulut ja luontoisedut sekä lomapalkkavelat**

Henkilöstökulut ja luontoisedut	1.1.-31.12.2003
	€
- Palkat ja palkkiot *)	45 371 552
- Luontoisedut	40 612
- Eläkekulut	8 077 395
- Muut henkilösivukulut	3 352 837
Yhteensä	56 842 395

*) Palkat ja palkkiot sisältävät palkkioita ja tulospalkkioita seuraavasti:

- Palkkiot	877 315
- Tulospalkkiot	0

Lomapalkkavelat	1.1.2003	31.12.2003	Muutos
	€	€	€
Lomapalkkavelka	5 196 829	5 503 815	306 985
Henkilösivukuluvelka	1 298 687	1 435 724	137 037
Lomapalkkavelat yhteensä	6 495 518	6 939 541	444 022

Stakes

Tilivirasto 557

Liite 3: Kansallisomaisuuden ja käyttöomaisuuden hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen muutokset, euroa

Käyttöomaisuus	Aineelliset hyödykkeet				
	Rakennelmat	Koneet ja laitteet	Kalusteet	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2003	10 960	8 470 618	407 285	18 874	8 907 737
Lisäykset	13 229	1 059 582	26 061	0	1 098 872
Vähennykset (-)	0	-66 347	0	0	-66 347
Hankintameno 31.12.2003	24 189	9 463 853	433 346	18 874	9 940 262
Kertyneet poistot 1.1.2003	1 360	4 627 303	222 680	7 597	4 858 940
Vähennysten kertyneet poistot		17 633			17 633
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	1 365	1 229 897	33 348	1 867	1 266 477
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0	7 308	0	0	7 308
Tilikauden arvonalennukset	-	-	-	-	-
Kertyneet poistot 31.12.2003	2 725	5 882 141	256 028	9 464	6 150 358
Arvonkorotukset	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2003	21 464	3 581 712	177 318	9 410	3 789 904

Käyttöomaisuus	Aineettomat hyödykkeet			Käyttöomaisuus arvopaperit	Käyttöomaisuus yhteensä
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä		
Hankintameno 1.1.2003	910 858	23 917	934 775	30 501	9 873 012
Lisäykset	266 634	0	266 634	1 496	1 367 002
Vähennykset (-)	0	0	0	-2 154	-68 501
Hankintameno 31.12.2003	1 177 492	23 917	1 201 409	29 843	11 171 513
Kertyneet poistot 1.1.2003	624 352	1 723	626 075	0	5 485 015
Vähennysten kertyneet poistot					
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	117 932	2 394	120 326	0	1 386 803
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0	0	0	0	7 308
Tilikauden arvonalennukset	-	-	-	-	-
Kertyneet poistot 31.12.2003	742 284	4 117	746 401	0	6 896 759
Arvonkorotukset	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2003	435 208	19 800	455 008	29 843	4 274 754

Stakes

Tilivirasto 557

Liite 4: Arvonkorotukset

Tilivirasto ei ole tehnyt kansallis- eikä käyttöomaisuuden arvonkorotuksia tilivuoden aikana.

Liite 5: Myönnetyt varainhoitovuoden päättyessä voimassa olleet**lainat eriteltyinä**

Tilivirastolla ei ole varainhoitovuoden päättyessä voimassa olevia myönnettyjä lainoja.

Liite 6: Myönnetyt varainhoitovuoden päättyessä voimassa olleet**valtioneuvokset, valtion takuut ja muut vastuusitoumukset eriteltyinä****Leasingvastuut**

Sitoumus	Tulevana tili- kautena mak- settavat	Myöhemmin maksettavat	Sitoumukset yhteensä
Leasingvastuut 31.12.2003			
- Atk-laitteet	45 584		45 584
- Kopiokoneet	163 482	43 722	207 204
Leasingvastuut yhteensä	209 066	43 722	252 788

*)Leasingvastuut ilmoitetaan arvonlisäverollisin hinnoin

Liite 7: Peruste, jonka mukaista kurssia on käytetty muunnettaessa**ulkomaanrahan määräiset velat, saamiset ja muut sitoumukset Suomen rahaksi**

Ulkomaanrahan määräiset velat samoin kuin ulkomaanrahan määräiset saamiset ja muut sitoumukset muunnetaan Suomen rahaksi varainhoitovuoden viimeisen Euroopan keskuspankin tai Suomen pankin kurssin mukaan.

Stakes

Tilivirasto 557

Liite 8: Hallinnassa olevat eri yhtiöiden erilajiset osakkeet ja osuudet sekä muut osakkeisiin rinnastettavat arvopaperit

Arvopaperin nimi	Omistus- osuus- %	Myynti- oik. alaraja	Kpl	Markkina- arvo, yht €	Kirjanpi- toarvo, yht €	Osingot yht. €
1301 Muut osakkeet						
* Vakka-Suomen puhelin Oy *)						42,00
Lännen puhelin Oy *)						115,00
Vaasan Läänin puhelin			20		8 740,00	
Limingan jäähalli Oy			4 000		673,00	
Jakobstadsnejdens Telefon Ab			30		1 194,77	
1301 Muut osakkeet yhteensä				0	10 607,77	157,00
1303 Muut osuudet						
LUOTTOKUNTA, osuustod.			1		84,00	
Kajaanin puhelinosuuskunta i.I.			3		1 110,00	
Kuopion puhelinyhdistyksen osuustodistus			21		8 484,00	693,00
Mikkelin puhelin Oyj			20		9 558,00	
1303 Muut osuudet yhteensä					19 236,00	
Arvopaperit yhteensä				0	29 843,77	850,00

*)Vakka-Suomen puhelin Oy:n, Lännen puhelin Oy:n ja Kuopion puhelinyhdistyksen osingot on kirjattu talousarvion viotilille 13.03.01

Liite 9: Hallinnassa oleva kansallisomaisuus, jota ei ole merkitty taseeseen
Tiliviraston hallinnassa ei ole taseeseen merkitsemätöntä kansallisomaisuutta.

Stakes

Tilivirasto 557

**Liite 10: Selvitys kirjanpidon täydentämisestä tilinpäätöksessä talousarvioasetuksen
42 f §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla**

Muiden kuin tuotannontekijän hankinnasta aiheutuneiden menojen ja suoritteiden myynnistä saatavien tulojen kirjaamisperusteet talousarviokirjanpidossa.

Talousarviokirjanpidon tili	Varainhoitovuoden aikana noudatettu kirjausperuste	Tulo-/menolaji	Talousarvion mukainen kirjausperuste
Tuloarviotilit			
123910 Muut sekalaiset tulot	Maksuperuste Maksuperuste	4102 Sairausvakuutuslain mukaiset palautukset 4113 Sairausvakuutus- yms. lakien mukaiset sosiaaliturvamaksujen palautukset	Maksuperuste Maksuperuste
Menoarviotilit			
245066 Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa	Maksuperuste	8280 Muut käyttötal.kulut ulkom.	Maksuperuste
298850 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	Maksuperuste	8280 Muut käyttötal. kulut ulkomaille	Maksuperuste
3302211 Toimintamenot Maksuton toiminta, Stakes	Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste	4102 Sairausvakuutuslain mukaiset palautukset 4113 Sair.vak. muk. lain sosiaaliturvan palautukset 4332 Työterveyshuollon kustannusten palautus 8200 Käyttötalouden kulut kunnille 8210 Käyttötalouden kulut kuntayhtymille 8230 Käyttötalouden kulut elinkeinoelämälle 8250 Käyttötalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste
331221 Toimintamenot, Valtion koulukodit	Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste	8280 Muut käyttötalouden kulut ulkomaille 4102 Sairausvakuutuslain mukaiset palautukset 4113 Sair.vak. muk. lain sosiaaliturvan palautukset 4332 Työterveyshuollon kustannusten palautus 8010 Käyttötalouden tuotot kuntayhtymiltä 8261 Käyttötalouden kulut kotitalouksilta (oppilaiden ruokarata ja käyttörahat)	Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste
331421 Toimintamenot, Valtion mielisairaalat	Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste	4102 Sairausvakuutuslain mukaiset palautukset 4113 Sair.vak. muk. lain sosiaaliturvan palautukset 4332 Työterveyshuollon kustannusten palautus 8261 Käyttötalouden kulut kotitalouksille (potilaiden kehoitusrahat)	Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste Maksuperuste
33.23.30 Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon	Maksuperuste	8200 Käyttötalouden kulut kunnille (lakisääteinen valtionapu)	Maksatuspäätösperuste

Stakes

Tilivirasto 557

Liite 11: Erittely seuraavaan varainhoitovuoteen siirretyistä määrärahoista, euroa

SIIRRETTYJEN MÄÄRÄRAHOJEN TILIT		Alkusaldo 1.1.2003	Kertymä vuoden aikana	Loppusaldo 31.12.2003
401298850	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)	-1 530,09	1 530,09	0,00
402245066	Lähialueyhteistyö (S3V)	-181 205,86	161 452,99	-19 752,87
402288024	VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta (S2V)	-2 062,98	2 062,98	0,00
402298850	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)	-208 729,77	208 729,77	0,00
402330221	Toimintamenot (S2V) Stakes	-2 610 814,73	2 610 814,73	0,00
4023302211	Toimintamenot	-2 150 290,63	2 150 290,63	0,00
4023302212	Maksullinen toiminta	-460 524,10	460 524,10	0,00
402331221	Toimintamenot (S2V) koulukodit	-588 000,00	588 000,00	0,00
402331421	Toimintamenot (S2V) mielisairaalat	-607 000,00	607 000,00	0,00
403245066	Lähialueyhteistyö (S3V)	0,00	-1 619,42	-1 619,42
403298850	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (S3V)	0,00	-473 425,06	-473 425,06
403330221	Toimintamenot (S2V) Stakes	0,00	-2 234 475,15	-2 234 475,15
4033302211	Toimintamenot	0,00	-1 645 018,37	-1 645 018,37
4033302212	Maksullinen toiminta	0,00	-589 456,78	-589 456,78
403331221	Toimintamenot (S2V) koulukodit	0,00	-451 651,37	-451 651,37
403331421	Toimintamenot (S2V) mielisairaalat	0,00	-607 000,00	-607 000,00
SIIRRETYT MÄÄRÄRAHAT YHTEENSÄ		-4 199 343,43	411 419,56	-3 787 923,87

Stakes
Tilivirasto 557

Liite 12: Talousarviossa myönnetty valtuudet sekä niiden käyttö ja käytöstä aiheutuvat menot

Tilivirastolle ei ole myönnetty talousarviossa valtuuksia.

Liite 13: Tilinpäätöksen täsmäytyslaskelma

TILINPÄÄTÖKSEN TÄSMÄYTYSLASKELMA 31.12.2003	Euroa
1. KULUJÄÄMÄ	-28 927 146,89
2. KIRJAUKSET, JOTKA OVAT MUKANA KULUJÄÄMÄSSÄ MUTTA EIVÄT TALOUSARVION TOTEUTUMALASKELMAN ALIJÄÄMÄSSÄ. DEBET+ / KREDIT -	
Liikekirjanpidon tuotot ja kulut, joita ei kirjata talousarviokirjanpitoon	1 824 505,10
Liikekirjanpidon tuotot ja kulut, jotka on kirjattu talousarviokirjanpidon tililuokassa joko talousarviotilille tai siirretyn määrärahan tilille kirjaamista odottavien erien tileille	-89 661,75
Liikekirjanpidon tuotot, kulut ja tekniset kirjaukset, jotka on kirjattu talousarviokirjanpidon tililuokassa siirrettyjen määrärahojen tileille	402 960,36
3. KIRJAUKSET, JOTKA EIVÄT OLE MUKANA KULUJÄÄMÄSSÄ MUTTA OVAT MUKANA TALOUSARVION TOTEUTUMALASKELMAN ALIJÄÄMÄSSÄ. DEBET- / KREDIT +	
Liikekirjanpidon tasetilikirjaukset, jotka on kirjattu talousarviotulona tai -menona	-1 270 835,04
4. YHTEENSÄ	-28 060 178,22
5. TALOUSARVION TOTEUTUMALASKELMAN ALIJÄÄMÄ	-28 060 178,22
6. ERO	0,00

Stakes**Tilivirasto 557****Liite 14: Oman pääoman muutokset, euroa****Tilivirasto**

	2003	2002
OMA PÄÄOMA (euroa)		
Valtion pääoma 01.01.1998	749 938	749 938
Edellisten tilikausien pääoman muutos 01.01	-1 228 446	116 624
Tilinavaussiirto (Tilikauden kulujäämä)	-29 521 193	-28 189 269
Tilinavaussiirto (Pääomasiirrot)	29 472 107	26 844 199
Edellisten tilikausien pääoman muutos 31.12	-1 277 531	-1 228 446
Pääoman siirrot 01.01.	29 472 107	26 844 199
Tilinavaussiirto	-29 472 107	-26 844 199
Siirrot valtion yleisiltä maksuliikemenotileiltä	97 935 023	92 010 198
Siirrot valtion yleisille maksuliiketulotileille	-66 587 858	-62 539 283
Siirrot läheteiden tililtä	8 056	1 193
Tilivirastojen väliset hallinnan siirrot	-4 878	0
Yhteishankinnoista aiheutuvat menonsiirrot	0	0
Pääoman siirrot 31.12.	31 350 343	29 472 107
Tilikauden kulujäämä 01.01.	-29 521 193	-28 189 269
Tilinavaussiirto	29 521 193	28 189 269
Tilikauden kulujäämän siirto taseeseen	28 927 147	29 521 193
Tilikauden kulujäämä 31.12	-28 927 147	-29 521 193
Valtion pääoma yhteensä 31.12.	1 895 603	-527 593

Tilikaudella 2003 on havaittu, että aloittavasta taseesta puuttui kuusi kappaletta tiliviraston hallinnassa jo 1.1.1998 olleita Keski-Suomen Puhelin Oy:n, nykyisen Yomi Oy:n osakkeita. Nämä on kirjattu vuoden 2003 kirjanpitoon per 1301 Muut osakkeet an 6099 Muut satunnaiset tuotot 2 724,00 euroa. Joulukuussa 2003 osakkeet on siirretty edelleen Valtiokonttorin taseeseen.

Tilikaudella 2003 on myös havaittu, että aloittavasta taseesta puuttui kolme kappaletta tiliviraston hallinnassa jo 1.1.1998 olleita Kajaanin puhelinosuuskunnan puhelinosuuksia. Nämä on kirjattu vuoden 2003 kirjanpitoon per 1303 Muut osuudet an 6099 Muut satunnaiset tuotot 1 110,00 euroa.

Stakes**Tilivirasto 557****Liite 15: Tuotto- ja kululaskelmaan kirjattava talousarvion ulkopuolinen rahoitus**

Tilivirastolla ei ole ollut tuotto- ja kululaskelmaan kirjattavaa talousarvion ulkopuolista rahoitusta.

Liite 16: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Rahaston nimi	Saldo 31.12.2003	Käyttötarkoitus
Presidentti Kallion rahasto	2 465,23	Sodassa kaatuneitten vähävaraisten omaisten auttaminen
Sippolan koulukodin stipendirahasto	2 291,65	Oppilaiden kannustaminen
Yhteensä	4 756,88	

Liite 17: Taseeseen sisältyvät tiliviraston hallinnoimat rahastoidut varat, säätiöt ja yhdistykset

Tilivirastossa ei ole taseeseen sisältyttäviä rahastoituja varoja, säätiöitä eikä yhdistyksiä.

Liite 18: Arviomäärärahojen ylitykset ja niiden perustelut

Tilivirasto ei ole ylittänyt arviomäärärahoja.

Liite 19: Muiden oikeiden ja riittävien tietojen vaatimuksen edellyttämät mahdolliset liitteet

Niuvanniemen sairaalan saataviin sisältyy Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiriltä 78 830, 38 euron (ilman viivästyskorkoa) hoitomaksusaatava. Sairaalassa hoidettu potilasta hänen kuntoonsa vedoten, vaikka kunta on halunnut siirtää potilaansa pois ja peruuttanut maksusitoumuksen. Kuopion hallinto-oikeus on antanut asiasta päätöksen 19.7.2000. Niuvanniemen sairaala on valittanut päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Stakes on muuttanut ulkomailla olevien pankkitiliensä kirjauskäytäntöjä siten, että jokaista pankkitiliä vastaamaan on avattu alajaottelu liikekirjanpidon tilille 1931 Valuuttatililtä. Lisäksi kyseisiin hankkeisiin liittyvien käteisvarojen seuraamista varten on avattu alajaottelut lkp-tilille 1900 Kassatili. Tiliä 1998 Rahaliikenteen selvittelytili on ryhdytty käyttämään ulkomaisilta pankkitileiltä annettavien shekkien seurantaan. Näillä toimenpiteillä pyritään varmistamaan ulkomaisten pankkitilien ja muiden varojen riittävä sisäinen valvonta.

Stakes on muuttanut maksullisena toimintana ulkoministeriölle toteutettavien hankkeiden kirjauskäytäntöjä. Hankkeisiin liittyen kohdemaahan hankitaan mm. atk-laitteita ja muita koneita, jotka jäävät hankkeen päätyttyä kohdemaan omistukseen. Stakes on aiemmin kirjannut näistä syntyneitä menoja tilille 8280 Muut käyttötalouden kulut ulkomaille. Tilintarkastuksessa esitettyjen huomautusten johdosta vuoden 2003 aikana kirjauskäytäntöä muutettiin siten, että menot kirjataan 4-alkuisille kulutileille. Ainoastaan Namibiassa yli kolme vuotta jatkuneen ja päättymässä olevan hankkeen osalta todettiin, että kirjauksissa jatketaan vanhaa käytäntöä. Uusien menettelyiden käyttöönotto olisi ulkomaanavun yksikön selvityksen mukaan hyvin työlästä, aiheuttaisi kohtuuttomasti ylimääräisiä kustannuksia ja hankaloittaisi projektin raportointia ja seurantaa sekä loppuselvitysten tekoa.

Menomomentin käyttö vakiosisällöstä poikkeavaan käyttötarkoitukseen

Momentti	Lkp-ryhmä	Euroa
24.50.66 Lähialueyhteistyö	40 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 592
	41 Henkilöstökulut	251 011
	42 Vuokrat	51 682
	43 Palvelujen ostot	65 259
	45 Muut kulut	82 807
	Yhteensä	452 351

Talousarviossa on päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus:

Määrärahaa saa käyttää myös toimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen sekä muille valtion virastoille maksettavien lähialuehankkeista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Momentti	Lkp-ryhmä	Euroa
29.88.50 Suomen akatemian tutkimusmäärärahat	12 Aineelliset hyödykkeet	5 038
	40 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	557
	41 Henkilöstökulut	170 862
	43 Palvelujen ostot	5 689
	45 Muut kulut	2 984
	49 Sisäiset kulut	101 256
	Yhteensä	286 386

Talousarviossa on päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus:

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin.

Momentti	Lkp-ryhmä	Euroa
33.02.21 Stakesin toimintamenot	82 Siirtotalouden kulut	2 725 458

Talousarviossa on päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus:

Lisäksi määrärahaa saa käyttää Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen ja Alkoholitutkimussäätiön toiminnasta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuselle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä täydennyskoulutuksen avustuksen ja ulkomailla toteutettavien projektien menojen maksamiseen.

Momentti	Lkp-ryhmä	Euroa
33.14.21 Valtion mielisairaaloiden toimintamenot	82 Siirtotalouden kulut	102 814

Talousarviossa on päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus:

Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen

4 Sisäinen valvonta

Stakesin sisäistä valvontaa toteutetaan johdon jatkuvalla valvonnalla, toiminnan sisään rakennetuilla kontrolleilla sekä vaikuttamalla valvontaympäristöön. Stakesin johto, tulosaluejohtajat ja ryhmäpäälliköt huolehtivat oman yksikkönsä valvontaympäristöstä ja luovat myönteisen suhtautumisen sisäiseen valvontaan omalla toiminnallaan. Valvontajärjestelmän toimivuutta varmistetaan pääjohtajan alaisuudessa toimivalla sisäisen tarkastuksen toiminnolla.

Sisäinen tarkastus valmisteli toimintasuunnitelman ja selvitti suunnitelman mukaisesti Stakesin taksikorttien käyttöä eri tulosalueilla sekä tarkasti Stakesin luentopalkkioita ja selvitti, mikä on ollut Stakesin käytäntö ja ohjeistus henkilökunnan luentopalkkioiden laskuttamisessa. Sisäinen tarkastaja teki tarkastuskäynnin yhteen koulukotiin ja tarkasti toimintasuunnitelmansa mukaisesti 'Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kuntastrategiat' -hankkeen.

Sisäinen tarkastus tarkasti myös kolme ESR -projektia ja laati projektien loppuraportin edellyttämät sisäisen tarkastajan lausunnot sekä avusti sosiaali- ja terveysministeriön sisäistä tarkastusta yhden ESR -projektin tarkastuksessa. Lisäksi sisäinen tarkastus tarkasti mielisairaaloiden ja koulukotien kassojen seurantaa sekä luontoisetuja sekä laati johdon kanssa Stakesin sisäisen valvonnan ohjeen.

Muita lausuntoja sisäinen tarkastaja antoi mm. sisäisestä valvonnasta, palkintojen ja stipendien maksamisesta, yhdistysten jäsenmaksujen maksukäytännöistä, saatavien perinnän ulkoistamisesta sekä arkistoinnista.

Tarkastuksista raportoitiin pääjohtajalle, Stakesin johtoryhmälle sekä tarkastuskohteelle. Vastavuoroisuuden nimissä Stakesin sisäinen tarkastaja lähetti raporttinsa ja lausuntonsa myös Valtiontalouden tarkastusvirastoon.

5 Allekirjoitukset

Toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat on hyväksytty Helsingissä 31. maaliskuuta 2004.

Vappu Taipale
Päjohtaja

Mikko Staff
Suunnittelupäällikkö

Tuula Vieru
Talouspäällikkö